

Sisekaitseakadeemia

Politsei- ja piirivalvekolledž

Kiur Olaf Sild

**PATRULLPOLITSEINIKE POOLT LÄHISUHTEVÄGIVALLA
OHVRITE TAASOHVRISTAMISE VÕIMALIKKUS PÕHJA
PREFEKTUURI VORMIKAAMERATE SALVESTISTE
PÕHJAL**

Lõputöö

Juhendaja: Rene Murumaa, MA

Kaasjuhendaja: Kati Arumäe, MA

Tallinn 2022

ANNOTATSIOON

Kolledž/instituut: Politsei- ja Piirivalve kolledž	Kaitsmise kuu ja aasta: Juuni, 2022
Töö pealkiri eesti keeles: Patrullpolitseinike poolt lähisuhtevägivalla ohvrite taasohvrastamise võimalikkus Põhja prefektuuri vormikaamerate salvestiste põhjal	
Töö pealkiri võõrkeeles: Possibility of revictimization of domestic violence victims by patrol officers based on body worn camera recordings from the Northern prefecture	
<p>Lühikokkuvõte: Lõputöö on koostatud eesti keeles, kokkuvõte eesti ja inglise keeles ning koosneb 45 leheküljest, põhiosa on 36 lehekülge. Töös on kasutatud kokku 33 eesti- ja ingliskeelset allikat, millele on tekstis viidatud.</p> <p>Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada taasohvrastamise võimalikkus patrullpolitseinike suhtlemisel lähisuhtevägivalla ohvritega. Lõputöö uurimisprobleem on püstitatud küsimusena: kuidas võib patrullpolitseinike käitumine tekitada taasohvrastumist? Eesmärgi saavutamiseks ning uurimisprobleemi lahendamiseks püstitati kolm uurimisküsimust: Mis iseloomustab ohvri taasohvrastumist; milliseid suhtlemisstiile kasutavad patrullpolitseinikud lähisuhtevägivalla ohvritega suhtlemisel; millised suhtlemisstiilid soodustavad lähisuhtevägivalla ohvrites taasohvrastamise tunde tekkimist?</p> <p>Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimene peatükk annab ülevaate lähisuhtevägivallast, taasohvrastamisest ja suhtlust käsitlevast teooriast. Teises peatükis käsitletakse empiirilist uuringut, mille läbiviimisel kasutati kombineeritud uurimisstrateegiat juhtumiuuringu näol. Andmeid koguti läbi mitteosaleva salajase videovaatluse digitaalses keskkonnas, mille tulemused talletas autor vaatluspäevikutesse.</p> <p>Lõputöö tulemusel selgus, et patrullpolitseinike poolt lähisuhtevägivalla ohvrite taasohvrastamine oli võimalik 14% kõigist analüüsitud juhtumitest. Lähtudes vaatluse tulemustest koostas töö autor Politsei- ja Piirivalveametile kolm ettepanekut lähisuhtevägivalla taasohvrastamise võimalikkuse vähendamiseks.</p>	
Lisad: puuduvad	
Võtmesõnad: perevägivald, vormikaamera, taasohvrastamine, patrullpolitseinik, suhtlemine	
Võõrkeelsed võtmesõnad: domestic violence, body worn camera, revictimization, patrol officer, communication	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
Töö autor: Kiur Olaf Sild	
Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.	
Allkiri: /allkirjastatud digitaalselt/	Kommentaari (soovi korral)
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Rene Murumaa	Allkiri: /allkirjastatud digitaalselt/
Kaasjuhendaja: Kati Arumäe	Allkiri: /allkirjastatud digitaalselt/
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor/instituudi juhataja:	Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISSEJUHATUS	4
1. LÄHISUHTEVÄGIVALD JA TAASOHVRISTAMINE NING ISIKUTEVAHELINE SUHTLUS.....	7
1.1 Lähisuhtevägivald olemus ja selle mõjud ohvrile	7
1.2 Taasohvristamise mõiste ja olemus	12
1.3 Patrullpolitseinike hinnangud ning nende mõju suhtlemisele	14
1.4 Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlus ning suhtlemisstiilid	16
2. EMPIIRILINE UURING	22
2.1 Uurimismetoodika, valimi ning analüüsimeetodi kirjeldus	22
2.2 Uuringu tulemused	25
2.3 Järeldused ja ettepanekud	32
KOKKUVÕTE.....	37
SUMMARY	39
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	41
TABELITE JA JOONISTE LOETELU.....	45

SISSEJUHATUS

Patrullpolitseinikud teenindavad igapäevaselt kutseid ja puutuvad seejuures kokku süütegude ohvriks langenutega. Ohvritest kõige haavatavamate hulka kuuluvad lähisuhtevägivalla ohvrid, kes võivad olla vägivalla all kannatanud juba pikemat aega ning vajavad seega sensitiivsemat lähenemist. Lähisuhtevägivalla ohvritega suheldes tuleb silmas pidada seda, et nad viibivad stressiseisundis, olles kannatanud oma enda elukaaslase, lähisugulase või muu lähedase tegude tõttu. Sellises olukorras on oluline, et politseinikud oleksid empaatilised suhtlejad ja suudaks hankida infot isikute küsitlemisel sensitiivselt ning nendega rääkida ilma ohvris tunnet tekitamata, et teda ei võeta tõsiselt või naeruvääristatakse. Käesoleva töö autor otsustaski uurida lähisuhtevägivalla ohvrite ning patrullpolitseinike vahelist suhtlemist, et näha, kuidas patrullpolitseinikud lähisuhtevägivalla ohvritesse suhtuvad ning mil määral nende tegevus võib tekitada taasohvristumist.

Lähisuhtevägivallale samatähendusliku terminina kasutatakse nimetust „perevägivald“ ning ka käesolevas töös kasutab autor neid mõisteid sünonüümidena. Samuti kasutab töö autor sünonüümidena termineid „ohver“ ja „kannatanu“.

Teema **aktuaalsust** näitab see, et 2021. aastal oli PPA andmebaasi ALIS andmetel kõigist Põhja prefektuuris toimunud 67 808 sündmusest 5 777 korral sündmuse korral tegemist lähisuhtevägivalla väljakutsega. Lähisuhtevägivallaga seotud sündmused moodustasid 8.5% kõigist registreeritud sündmustest. Aktuaalsust rõhutab see, et lõputöö koostamise ajal uuritakse lähisuhtevägivallaga kaasnevaid tegureid ning probleeme Siseministeeriumi poolt, mille valitsuskabineti nõupidamisele memorandumist on välja toodud 2019-2023 aastaks vägivallaohvrite parem kohtlemine kriminaaljustiitsüsteemis (Siseministeerium, 2019) ning Justiitsministeeriumi poolt, mis on koostanud vägivallaennetuse kokkuleppe aastateks 2021-2025 (Justiitsministeerium, 2021).

Töö on **uudne**, sest Eestis ei ole varem tehtud uuringuid, mis käsitleksid ning analüüsiks id eluliste näidete põhjal seda, kuidas suhtlevad patrullpolitseinikud lähisuhtevägivalla ohvritega. 2021. aastal on Lada Rosljakova toonud enda uurimistöös „Eesti patrullpolitseinike enesekehtestamine vormikaamera salvestiste alusel“ välja, et 12% politseiametnikke kasutavad

väljakutsetel agressiivset suhtlusviisi (Rosljakova, 2021, lk 40). Sellise suhtlusviisi puhul on lihtne tekkima olukord, kus ohver tunneb, et politsei teda taaskord alavääristab või vääriti kohtleb, tehes temast seeläbi taaskord ohvri.

Enamustel juhtudel on lähisuhtevägivalla juhtumite puhul ohvrid hirmul, agressiivsed ning endast väljas. Toimepanijad on jällegi üldjoones rahulikumad ning seeläbi võivad mõjuda politseinike jaoks mõistlikumana. Võimetus sellise olukorras oskuslikult ja empaatiliselt suhelda endast väljas ohvriga võib tekitada olukorra, kus ründaja võib tunduda hoopis sümpaatsemana ning lõpuks veenda saabunud patrullpolitseinike, et hoopis ohver on see, kes vägivalda esimesena kasutas (De la Garza, 2020, pp. 53-57). Best ja Jun (2017, p. 127) on välja toonud, et enam kui kolm neljandiku lähisuhtevägivalla ohvritest on kogunud olukorda, kus enda probleemiga kellegi poole pöördudes on neile vastatud negatiivselt seeläbi, et ohvrit ennast süüdistatakse vägivalla ohvriks langemises.

Lõputöö **uurimisprobleem** on püstitatud küsimusena: kuidas võib patrullpolitseinike käitumine tekitada taasohvristumist?

Esitatakse järgmised **uurimisküsimused**:

1. Mis iseloomustab ohvri taasohvristamist?
2. Milliseid suhtlemisstiile kasutavad patrullpolitseinikud lähisuhtevägivalla ohvritega suhtlemisel?
3. Millised suhtlemisstiilid soodustavad lähisuhtevägivalla ohvrites taasohvristamise tunde tekkimist?

Lõputöö **eesmärk** on välja selgitada taasohvristamise võimalikkus patrullpolitseinike suhtlemisel lähisuhtevägivalla ohvritega.

Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised **uurimisülesanded**:

1. Anda teoreetiline ülevaade lähisuhtevägivalla ohvrite taasohvristamise temaatikast, lähisuhtevägivallast ning suhtlemisstiilidest;
2. Analüüsida lähisuhtevägivalla kutsetele reageerivate Põhja prefektuuri patrullpolitseinike vormikaamerate salvestusi;

3. Analüüsida teooria ja empiirilise uuringu tulemusi ning teha ettepanekuid ja järeldusi selle kohta, kuidas vältida taasohvristamise tunde tekitamist;

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks viiakse läbi kombineeritud uuring (Creswell & Plano Clark, 2011, pp. 2-6) ning uurimisstrateegiana kasutatakse juhtumiuuringut (Padgett, 2008, pp. 33-34; Yin, 2009, p. 4; Õunapuu, 2014, lk 59) teostades videovaatlust andmekogumise meetodina. Vaadeldakse vormikaamerate tõenduslike videosalvestisi. Kogutud andmed analüüsitakse läbi kvalitatiivse sisuanalüüsi ja protsentarvutuste (Järvet, *et al.*, 2020, lk 29). Vaadeldakse vormikaamera tõenduslike salvestisi. Lõputöö valimi moodustavad Põhja prefektuuri alla kuuluvate politseijaoskondade patrullpolitseinike tõenduslikud vormikaamera videosalvestised ehk kasutatakse mittetõenäosuslikku ettekavatsetud valimit (Järvet, *et al.*, 2020, lk 31; Õunapuu, 2014, lk 142-143).

Lõputöö koosneb kahest põhipeatükist. Esimene peatükk annab ülevaate lähisuhtevägivallast ja taasohvristamisest, inimestevahelisest suhtlusest ning suhtlusstiilidest. Teine peatükk seletab lahti empiirilise uuringu metoodika, protsessi ning valimi, toob välja uuringu tulemused ning järeldused ja ettepanekud. Lõputöö pikkus on 45 lehekülge.

1. LÄHISUHTEVÄGIVALD JA TAASOHVRISTAMINE NING ISIKUTEVAHELINE SUHTLUS

1.1 Lähisuhtevägivald ja selle mõjud ohvrile

Käesoleva peatüki eesmärgiks on anda lugejale ülevaade sellest, mida kujutab endast lähisuhtevägivald ning mis on selle olemus ja avaldumisviisid. Käesoleva töö raames kasutatakse lähisuhtevägivallale samatähendusliku väljendina perevägivalda. Lähisuhtevägivald paremaks mõistmiseks toob autor esmalt välja vägivald definitsiooni.

Maailma Terviseorganisatsioon on defineerinud vägivalda kui füüsilise jõu või võimu tahtlikku kasutamist, kas sellega ähvardamise või reaalse kasutamise teel, enda, teise isiku, grupi või kogukonna vastu sellisel viisil, mille tagajärjeks võib kõrge tõenäosusega olla vigastuste teke, surm, psühholoogiline kahju, väärareng või ilmajätetus (Krug, *et al.* 2002, p. 5). Hearn (1998, pp. 16) on enda vaatenähtena välja toonud, et mingisugune tegevus on vägivallana äratuntav, kui selles esinevad neli elementi:

- Jõu või võimu (füüsilise või mittefüüsilise) kasutamine;
- Eesmärgiks on tekitada teisele poolele kavatsuslikult kahju;
- Kannatanu tajub tema vastu toimepandut kahjustavana;
- Kolmanda osapoole (näiteks korrakaitseorganite) poolt tehtu vägivaldseks tunnistamine;

Hearn'i ülaltoodud definitsioon keskendub rohkem vägivald all kannatu tajudele, samas kui Maailma Terviseorganisatsiooni poolt antud definitsioon keskendub vägivald tagajärgedele. Küll aga näevad nii Hearn'i kui Maailma Terviseorganisatsiooni definitsioonid ühtmoodi olulistena jõu ning võimu tahtliku ja eesmärgistatud kasutamise, mille tagajärjeks või eesmärgiks on kannatanule kahju tekitamine. Vägivall saab liigitada selle esinemisviiside järgi nelja erinevasse kategooriasse: füüsilise vägivald, vaimne vägivald, seksuaalne vägivald ning majanduslik vägivald. (Hearn 1998, pp. 16; Krug, *et al.* 2002, pp. 5-7)

Füüsiline vägivald hõlmab endas kõiksugu kehalist väärkohtlemist ning füüsilise jõu kasutamist teise isiku vastu selge tahtlusega tekitada vigastusi, valu või isegi surma. Füüsilise vägivald on tegemist kõige kergemini tuvastatava vägivaldiga, kuna üldiselt viib füüsilise vägivald kasutamise vigastuste tekkeni. Füüsilise vägivald alla jäävad näiteks pekmine, kägistamine, juustest tõmbamine, pussitamine, põletamine, kinnisidumine või relva kasutamine. (Buzawa, *et al.*, 2011, p. 29; Krug, *et al.* 2002, pp. 89-93; Linno, *et al.*, 2011, lk 6)

Vaimne vägivald (kasutusel on ka terminid emotsionaalne või psühholoogiline vägivald) on verbaalne või mitteverbaalne rünnak, mis hõlmab endas ohvri kontrollimist ning traumeerimist ähvarduste, käitumisviiside või peeneviisiliste manipuleerivate taktikate kaudu. Vaimne vägivald on kõige levinum vägivald liik ning esineb tavaliselt koos teiste vägivaldide liikidega. Vaimset vägivalda loevad ohvrid kõige laastavamaks või kõige raskemini talutavaks. Vaimne vägivald on raskesti tuvastatav ning ei kujuta endast alati karjumist või solvamist, vaid võib avalduda ka pikaajalise manipulatsiooni kaudu. Vaimse vägivald alla jäävad näiteks enesekindluse õõnestamine, hirmutamine, isoleerimine ning manipuleerimine, ignoreerimine (Buzawa, *et al.*, 2011, p. 29; Krug, *et al.* 2002, p. 89; Linno, *et al.*, 2011, lk 6).

Seksuaalne vägivald on termin, mida kasutatakse kirjeldamiseks igasugust seksuaalse sisuga käitumist, mille kaudu teist inimest kontrollitakse, vigastatakse, alandatakse või manipuleeritakse. Seksuaalne vägivald ei avaldu ainult läbi vägistamise, vaid seda pannakse toime ka võimu või isiku abitud seisundit ära kasutades. Näidetena võib tuua jooles isikute, magavate või vaimse puudega isikute ära kasutamise. Seksuaalse vägivald kategoria hõlmab näiteks kõiksugust tahtmatut seksuaalset puudutamist, pealesunnitud sugulise iseloomuga tegevusi ning vägistamist, laste seksuaalset väärkohtlemist ning sunnitud aborti. (Buzawa, *et al.*, 2011, p. 29; Krug, *et al.* 2002, pp. 149-150; Linno, *et al.*, 2011, lk 6).

Majandusliku vägivald kasutamine avaldub kontrollis teise isiku vara, raha ja ressurside üle, võttes seeläbi isikult ära võimalus enda ressursse iseseisvalt käsutada. Majandusliku vägivald kasutamine võtab ohvrit võime iseseisvalt hakkama saada ning muudab ta sõltuvaks vägivallatsejast. Majandusliku vägivald näidetena saab välja tuua raha äravõtmise, pangakaartide endale hoidmise, töötamise takistamise või isikule võlgade tekitamise. (Krug, *et al.* 2002, p. 5; Linno, *et al.*, 2011, lk 6-7).

Kõik ülaltoodud vägivalla kategooriad rakenduvad samuti lähisuhtevägivalla juhtumite puhul, kus vägivallatseja mõjutab endaga lähisuhtes olevaid isikuid kasutades neidsamu ülaltoodud vägivalla vorme. Teades, mida kujutab endast vägivald, saab asuda lähisuhtevägivalla defineerimise ning vägivalla ja lähisuhtevägivalla vaheliste erinevuste väljatoomise juurde.

Naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsioon on öelnud, et perevägivallaks tuleks lugeda igasuguseid füüsilise, seksuaalse, psüühilise ja majandusliku vägivalla akte, mis leiavad aset perekonnas või koduseinte vahel või endiste või praeguste abikaasade või partnerite vahel, sõltumata sellest, kas vägivallaakti toimepanija elab või on elanud ohvriga samas elukohas (Naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsioon, 2011). Kuigi konventsiooni tekstis on eraldi mainitud, et lähisuhtevägivald võib leida aset koduseinte vahel, siis ei ole lähisuhtevägivald siiski seotud ühegi asukohaga ning toimub samuti väljaspool kodu (Linno, *et al.*, 2011, lk 4).

Esimeseks suuremaks erinevuseks lähisuhtevägivalla ning tavalise vägivalla olemuste vahel on see, et lähisuhtevägivalla osapooled on omavahel kas intiimsuhtes, seaduslikult seotud või veresuguluses (Buzawa, *et al.*, 2011, p. 29). Tavalise vägivalla puhul ei pruugi ohvrid olla omavahel tuttavadki ning hilisema elu jooksul ei pruugigi uuesti kohtuda. Teiseks on lähisuhtevägivalla ohvritel kõrgem tõenäosus langeda korduvalt vägivalla ohvriks, sest vägivallatseja ning kannatanu elavad omavahel tihti koos või on seotud omavahel tugevate emotsionaalsete või finantsiliste sidemetega (Krug, *et al.* 2002, pp. 89-92). Lähisuhtevägivalla korduvus ja süstemaatilisus järgivad üldiselt kahte levinumat mustrit ning lähisuhtevägivalla esinemise saab nende järgi liigitada kaheks:

Süstemaatiline lähisuhtevägivald ehk **lähisuhteterror** on esimene kahest ülalmainitud levinumast lähisuhtevägivalla esinemise mustrist. Süstemaatilist lähisuhtevägivalda iseloomustab pidev ja pikaajaline korduvus ning vägivalla järkjärguline eskaleerumine. Süstemaatilise lähisuhtevägivalla puhul on üks osapool vägivaldne ja kontrolliv ning teine osapool vaikne kannataja. Sellist tüüpi lähisuhtevägivalda esineb kõige sagedamini paarisuhetes ning seda iseloomustab pidev ja sundiv kontroll vaimse ja füüsilise vägivalla, manipuleerimise, isoleerimise ja majandusliku vägivalla kaudu. (Linno, *et al.*, 2011, lk 12, Krug, *et al.* 2002, p. 93)

Teiseks ning kõige levinumaks peetavaks lähisuhtevägivalla esinemise mustriks on **situatsiooniline lähisuhtevägivald**. Situatsioonilise lähisuhtevägivalla erinevus süstemaatilise lähisuhtevägivallast on selle ekspressiivsus. Pikaajalise ning pideva kontrolli asemel võib tekkida vägivald osapoolte vahel ootamatult, reaktsioonina pingetele või lahendamata omavahelistele probleemidele. Situatsioonilise lähisuhtevägivalla puhul ei ole tavapäraselt eesmärgiks teise osapoolte kontrollimine, vaid pigem viha ja frustratsiooni väljendamine või teatud olukorras kontrolli saavutamine. Situatsioonilise lähisuhtevägivalla tagajärjed ei ole tavaliselt nii tõsised, kui lähisuhteterrori puhul. Antud mustri puhul võib olla vägivald vastastikune ning on üldiselt füüsiline ja vägivaldne, mitte seksuaalne või majanduslik. (Linno, *et al.*, 2011, lk 12, Krug, *et al.* 2002, p. 93)

Eelnevalt väljatoodust selgus, et lähisuhtevägivalla puhul on tegemist kahe omavahel lähisuhtes oleva isiku vahel jõu või võimu tahtliku ning eesmärgistatud kasutamisega, mille tagajärjeks või eesmärgiks on kannatanule kahju tekitamine. Lähisuhtevägivalda ning vägivalda üldiselt saab liigitada tunnuste järgi kas füüsiliseks, vaimseks, seksuaalseks või majanduslikuks, kuigi tihti esineb mitut liiki vägivalda korraga. Erinevuseks tavalise vägivaldaga on lähisuhtevägivalla puhul vägivallatseja ning kannatanu omavaheline seotus ning kõrge kordumise tõenäosus. Üldiselt jälgib lähisuhtevägivald kindlaid mustreid, olles situatsiooniline või süstemaatiline. Lähisuhtevägivalla tagajärjed ohvrile, nagu ka lähisuhtevägivalla avaldumise viisid, on mitmekülgsed.

Lähisuhtevägivalla ohvriks langemise üks silmatorkavamaid tagajärgi võib olla kehavigastuste tekkimine puhkudel, kus lähisuhtevägivalla juhtum on füüsiline – vägivallajuhtum hõlmab endas tõukamist, peksmist, kägistamist või muid füüsilise vägivalla meetodeid. Kohesed vigastused võivad olla näiteks verevalumid või marrastused, mis on silmaga nähtavad ning mida peetakse üldiselt vähem tõsiseks, sest need ei ole ohvrite jaoks kestvad ja paranevad tõenäoliselt kiiresti. Eelnevalt väljatoodust tõsisemad lähisuhtevägivalla tagajärjena tekkida võivad vigastused on need, millel on elukestev mõju. Armistavad vigastused (terariistadega tekitatud traumad, hammaste kaotus, sõrmede või varvaste kaotus, liikumisvõime elukestev vähenemine või jäsemete kaotus) võivad samuti olla füüsilise väärkohtlemise tagajärjed. Seksuaalvägivalla juhtumite korral võivad ootamatuks probleemiks kujuneda seksuaalsel teel levivad haigused, mida ei pruugigi enne aastate möödumist märgata olla. Kõige raskemaks

füüsiliseks tagajärjeks lähisuhtevägivalla ohvrite puhul on surm (Buzawa, *et al.*, 2011, pp. 46-48; Roberson & Wallace, 2011, pp. 38-42).

Olulisema mõjuga võivad olla esmase ohvristumisega kaasnevad psühholoogilised ja emotsionaalsed tagajärjed, mis ei pruugi olla silmaga nähtavad (Paluch, 2012, p. 289). Vahetult peale sündmust on tavaline, et ohver on šokiseisundis või kriisiolukorras, kus tavalised leppimismeetmed juhtunu analüüsimisel ja läbitöötamisel ei toimi (Sotsiaalministeerium, 2002, lk 29).

Lähisuhtevägivalla järgnevalt tekkinud seisundit võib olla ohvritel raske mõista. Sisemine segadus ning uued emotsioonid, millega ohver toimida ei oska, viivad omakorda viha ja häbitunde tekkimiseni. Üheks tavalisemaks reaktsiooniks on ohvri võimetus uskuda, et temaga midagi sellist juhtus. Ohvri emotsionaalne seisund on ebastabiilne, ohvri tujude pidev ja ootamatu muutumine ei ole ebatavaline (Roberson & Wallace, 2011, pp. 42-47). Eelkirjeldatud seisund võib ohvril kesta mitmeid tunde või isegi mitmeid päevi ning selle aja vältel on ohvrid kõige kergemini mõjutatavad ja haavatavad (Roberson & Wallace, 2011, pp. 42-47; Sotsiaalministeerium, 2002, lk 29-30). Seetõttu ongi kõige suurem tõenäosus kannatanul taasohvristamise tunde tekkimiseks vahetult vägivalla ohvriks langemisele järgnevas seisundis (Paluch, 2012, p. 289).

Tihti peale tekivad ohvril pikaajalised traumad vaimsele seisundile, mis annavad endast suurema tõenäosusega märku väikeste, pidevate ja pikaajaliste muutustega ohvri käitumises ja mõttemaailmas – selline kahju võib kesta aastaid peale juhtumit või olla isegi elukestev (Sotsiaalministeerium, 2002, lk 29). Psühholoogiline kahju võib avalduda puhtalt vägivalla tarvitaja poolsete manipuleerivate tegevuste, ohvri emotsionaalse kahjustamise ning enesekindluse õõnestamise tagajärjel (Buzawa, *et al.*, 2011, p. 47). Nii Buzawa *et al.* (2011, p. 44) kui ka Meadows (2010, pp. 35-37) on toonud välja, et levinumateks, pikaajalisemateks ja kõige suuremat mõju avaldavamateks vaimseteks häireteks, mis lähisuhtevägivalla ohvriks langemisele järgnevalt tekkida võivad, on posttraumaatiline stressihäire, ärevushäired, depressioon ning hirm juhtunu kordumise ees. Ühtlasi peab meeles pidama, et lähisuhtevägivald mõjub igale inimesele erinevalt ning võib mõjuda ohvrile ootamatult (Sepper ja Kadarik, 2020, lk 11-12).

Kokkuvõtvalt on lähisuhtevägivalla füüsilised ja vaimsed mõjud ja tagajärjed ohvrile mitmekülgsed. Kahju võib avalduda erinevatel viisidel: füüsiliste tagajärgede puhul vigastuste, valu ja isegi surma näol ning vaimsete tagajärgedena läbi pikaajaliste vaimsete probleemide, häirete ning hirmude. Iga ohver võib enda olukorrale reageerida erinevalt.

1.2 Taasohvrastamise mõiste ja olemus

Taasohvrastamine ehk sekundaarne viktimisatsioon on termin, mis väljendab ühiskonna hoolimatust kuriteo ohvriks langenud inimeste vastu. Taasohvrastamist võivad tekitada ümbritsevad inimesed oma hinnangute ja käitumisega ning asutuste suhtumine ohvrisesse (Sotsiaalministeerium, 2002, lk 44).

Lähtudes spetsiifiliselt lähisuhtevägivalla ohvrite kogemustest, toob Angela de la Garza (2020, p. 34) taasohvrastamise mõiste tähenduseks selle, et kannatanu ei ole langenud mitte ainult lähisuhtevägivalla ohvriks, vaid on seejärel õiguskaitseorganite poolt väärkoheldud seeläbi, et kannatanule asetatakse süü ohvriks langemise eest või kannatanut nähakse kui vägivalla toimepanijat. Selliste arvamuste levimust kinnitab eelnevalt mainitud 2016. aastal Eestis TNS Emor poolt Sotsiaalministeeriumi tellimisel läbiviidud uuring, mille kohaselt usub 49% küsitletutest, et perevägivalla ohvrid on vähemalt osaliselt ise perevägivalla ohvriks langemises süüdi. Süü ühe aspektina nähakse ohvri võimetust ise olukorrast väljuda (TNS Emor, 2016, lk 30).

Alternatiivse seletuse taasohvrastamise mõistele andsid Kuijpers *et al.* (2012, p. 33), kes kirjeldasid taasohvrastamist kui trendi, mille kohaselt esmasele ohvriks langemisele järgnevalt kannatavad ohvrid kõrge tõenäosusega lühikese aja jooksul peale sündmust uuesti kas kuriteo või muu negatiivse suhtumise all. Kuijpers *et al.* (2012, pp. 34-35) tõid samuti välja, et taasohvrastamise tõenäosus on lähisuhtevägivalla ohvrite puhul kõrgem, kui muude kuritegude või olukordade ohvriks langenud isikute puhul ja käsitlesid samuti lähisuhtevägivalla pikaajalist korduvust, mille autor tõi välja käesoleva töö peatükis 1.1.

Eelnevat arvesse võttes saab defineerida taasohvrastamist kui ohvri negatiivset kohtlemist, mis tekitab ohvris tunde, et temast ei hoolita, ta on ise juhtunud süüdi või temaga juhtunu ei ole oluline ning mis leiab suure tõenäosusega aset vahetult peale esmast ohvrastamist.

Paluch (2012, p. 283) toob välja, et taasohvristamise tagajärjed lähisuhtevägivalla ohvrile võivad olla tõsised ning kesta pikka aega, kui mitte ülejäänud elu. Negatiivsed mõjud edaspidisele käitumisele võivad avalduda näiteks umbusalduse tekkimises korrakaitseorganite vastu, enda hüljatuna tundmises, enesekindluse vähenemises, optimismi kadumises ning õigusriiki usu kaotamises. Samuti võib juba üksainus negatiivne kogemus viia selleni, et järgmistel kordadel jätab ohver abi kutsumata, sest ei usalda enam korrakaitseorganeid.

Hilisema juhtunu arutlemise käigus võivad ohvrid sattuda olukorda, kus peavad juhtunut korduvalt läbi elama, meelde tuletama ning lahkama ülejäänud menetluse või abi otsimise protsessi käigus. Ülioluliseks on taasohvristamise näol korduva trauma tekitamise vältimine, et mitte ohvrite jaoks protsessi valulikumaks muuta. Ohver asetatakse kohtueelse menetluse käigus olukorda, kus ta võib hakata endas kahtlema. Ohver võib kahelda selles, kas tal on üldse õigus end kaitsta või abi otsida. Selliste mõtete ning enesekindlust raputavate vaadete teke võib viia selleni, et ohvri iseloom ja enesehinnang muutuvad täielikult. Samuti võib taasohvristamisega kaasnev traumeerimine võib tuua kasu vägivalla toimepanijale, kes suudab seejärel kannatanut enam isoleerida ning mõjutada. (Cohen & Raghavan, 2013, pp. 89-93; De la Garza, 2020, p. 61)

Kõige suurem risk taasohvristamiseks on kohtueelse menetluse käigus. Valdav enamus taasohvristatud isikutest tunnebki just siis end taas ohvrina. Taasohvristamise tunne võib tekkida isegi siis, kui toiminuga tullakse korrakaitseorganitelt abi otsima peale pika aja möödumist sündmusest endast. Sellistel puhkudel tunnevad ohvrid stressi ning hirmu selle ees, et koheselt mitteteatamine võib nende usutavuse kahtluse alla panna ning edasise toimunu lahkamise muuta raskeks või võimatuks. Teisalt võib tekkida taasohvristumine lühidalt peale sündmust ennast. Näiteks siis, kui vahetult peale sündmuse lõppu või sündmuse ajal suheldakse patrullpolitseinikutega. (Paluch, 2012, p. 289)

Patrullpolitseinikud ongi tihti esimesed, kellega abi otsiv lähisuhtevägivalla ohver kokku puutub ning mõjutavad seeläbi ohvri vaadet kogu õigussüsteemile. Patrullpolitseinikutel lasub vastutus tagada ohvrile tunne, et temast hoolitakse ning vältida juba esimeste hetkedega ohvri taasohvristamist. Kõige suurem risk taasohvristumiseks on kohtueelse menetluse käigus. Suur osa kohtueelse menetlusega seotud toiminguid leiab aset vahetult peale esmast ohvriks saamist põhjustanud sündmust, ajal kui kõik sellega seotud emotsioonid on värsked ja inimene pole

suutnud toimunut täielikult mõista (Paluch, 2012, p. 289). Omakorda saab seose tõmmata ohvri rahulolu vahel politsei, prokuratuuri ja kohtu teguviisidega. Eriti mõjusateks saavad see, kui kättesaadav on info ohvrile ning see, millisel määral arvestatakse ohvri tunnetega (Espenberg, *et al.*, 2017, lk 10).

Taasohvristamine kujutab endast ohvri negatiivset kohtlemist, mis võib saada stressi ja pingeseisundis olevate lähisuhtevägivalla ohvrite puhul eriti mõjusaks. Esimeseks puutepunktiks vahetult peale lähisuhtevägivalla situatsiooni on tihti patrullpolitseinik. See, kuidas suhtlevad ohvriga patrullpolitseinikud, võib mõjutada kogu edaspidist protsessi ning tekitada ohvris rohkem stressi või vastupidiselt rahu ja enesekindlust.

1.3 Patrullpolitseinike hinnangud ning nende mõju suhtlemisele

Lähisuhtevägivalla juhtumeid, ohvreid ja toimepanijaid vaadatakse inimeste poolt erinevalt. Vaated muutuvad lähtuvalt isikute vanusest, ühiskondlikust seisusest, usust, päritolust ja kultuurilisest kuuluvusest (Cohen & Raghavan, 2013, p. 3). Erandiks ei ole patrullpolitseinikud, kes lähisuhtevägivalla sündmusesse esimesena sekkuvate isikutena peavad suutma koha peal haarata toimuva üle kontrolli, tagades seejuures enda ja teiste osalejate ohutuse. Kiirete ja operatiivsete otsuste tegemisel lähtuvad inimesed enda tahtest sõltumata eelnevast treeningust (mõneti lihasmälust), eelnevatest kogemustest, hinnangutest ja stereotüüpidest, mida igapäevaelus nähtu põhjal enda jaoks loonud on (Buzawa, *at al.*, 2011, pp. 181-182).

Patrullpolitseinike hinnangutest lähisuhtevägivalla ohvritesse ning lähisuhtevägivalda üldiselt annab aimduse Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi poolt 2015. aastal läbi viidud uuring „Lähisuhtevägivald Eestis politsei pilgu läbi“, mis küsitles kokku 217 politseitöötajat kõigist politseiprefektuuridest. Küsitluses osalenutest 27% olid piirkonnapolitseinikud, 15% noorsoopolitseinikud, 44% patrullpolitseinikud ning 14% töötajaid olid muudel ametikohtadel (Pettai ja Proos, 2015, lk 8). Käesoleva töö raames keskendub töö autor uuringu käigus küsitletud patrullpolitseinikutele.

Küsitletud patrullpolitseinikutest 77% hinnangul oli lähisuhtevägivalla juhtumitega tegelemine raskem kui muude politsei sekkumist nõudvate juhtumitega tegelemine (Pettai ja Proos, 2015, lk 14). Uuringu raames küsiti samuti, miks naised satuvad füüsilise või seksuaalse vägivalla

ohvriks. Uuringu koostajad Pettai ja Proos (2015, lk 19) tõid välja kolm tüüpilist vägivallaohvrit süüdistavat hoiakut ning selle, kui suurel protsendil küsitletud nõustusid, et see võib olla põhjus ohvriks langemise taga:

- Naisterahva poolt enda purju joomine – nägi ohvriks langemise põhjusena 72% küsitletud patrullpolitseinikest;
- Mehe pideva näägutamisega vägivallale provotseerimine – nägi ohvriks langemise põhjusena 73% küsitletud patrullpolitseinikest;
- Naisterahva provokatiivne riietus või käitumine – nägi ohvriks langemise põhjusena 53% küsitletud patrullpolitseinikest;

Ülaltoodud naisi süüdistavatele vaatepunktidele lisaks käsitles uuring mehi süüdistavaid vaatepunkte. 95-100% vastajatest nägi peamiste põhjustena mehe üleüldises süüs lähisuhtevägivalla sündmuse tekkes seda, et meesterahvas ei olnud võimeline enda agressiivsust kontrollima või vajas meesterahvas liigset kontrolli enda paarilise üle. (Pettai ja Proos, 2015, lk 21)

Erinevad hinnangud ja tõekspidamised on tavalisemad tegurid, mis võivad mõjutada patrullpolitseinikuid ohvrist või vägivallatasejast kuvandi loomisel ning otsuste tegemisel. Nagu töö autor alapeatüki alguses välja tõi, siis esimeste hetkedega sündmuskohal võib patrullpolitseinik oma tõekspidamistest lähtudes luua enda jaoks olukorrast pildi, mis reaalsuses ei pruugigi paika pidada ning mida hiljem muuta on ülimalt keeruline, mõjutades seeläbi enda suhtumist ohvri suhtes – näiteks nähes ohvrit hoopis toimumus süüdlasena või vägivalla toimepanijat süütu osapoolena (Buzawa, *at al.*, 2011, pp. 181-182).

Töö autorile sai selgeks, et patrullpolitseinikute jaoks on lähisuhtevägivalla väljakutsetele reageerimine keerulisem kui muudele juhtumitele reageerimine. Ühtlasi loovad inimesed pingeolukordades, nagu näiteks lähisuhtevägivalla väljakutsetele reageerimine, kiiresti ning eelnevatest tõekspidamistest lähtudes endale kuvandi, mis ei ole kerge muutuma. Inimestega suhtlema asudes tehaksegi otsuseid just neist kuvanditest lähtudes. Näitena erinevatest kuvanditest tõi autor välja politseiametnike seas läbiviidud uuringu tulemused, kus kajastati nii naisi kui ka mehi süüdistavaid vaatepunkte.

Kogu käesoleva peatüki jooksul tõi töö autor välja selle, et lähisuhtevägivalla puhul on tegemist kahe omavahel lähisuhtes oleva isiku vahel jõu või võimu tahtliku ning eesmärgistatud kasutamisega, mille tagajärjeks või eesmärgiks on kannatanule kahju tekitamine. Lähisuhtevägivalla tagajärjed ohvrile on kauakestvad ning võivad muuta ohvri senise elu kulgu. Olles korra juba langenud ohvriks, võib ohver uuesti kogeda samu negatiivseid tundeid ning emotsioone, kui ta suhtleb patrullpolitseinikuga, kelle näol on tihti tegu esimese inimesega, kellega koos tuleb läbielatud vahetult peale sündmust uuesti lahata. Teistkordselt negatiivse kogemuse ohvriks langedes, ehk taasohvristatud saades, ei pruugigi tahta ohver abi otsida. Patrullpolitseinik võib taasohvristamise panna toime enese teadmata, olles eelnevalt loonud kujundi enda alateadlike tõekspidamiste põhjal.

1.4 Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlus ning suhtlemisstiilid

Üheks olulisemaks oskuseks mida igapäevases igapäevaselt kasutab on oskus suhelda. Kuigi suhtlemine võib tunduda iseenesestmõistetava oskusena, mis justkui on kaasasündinud, siis nii see tegelikult ei ole. Suhtlemine, suhtlemisoskuste ning suhtlemisstiilide uurimine on kiiresti arenev teadusharu, sest just isikutevahelisele suhtlemisele on rajatud ühiskond ning tänapäevane maailm – suhtlemisoskused on üliolulised kollektiivi ja indiviidi tasemel. Suhtlemisoskust võib lugeda üheks tähtsaimaks oskuseks, mis inimesel elus olla. Paremad suhtlejad võivad teenida välja austuse teiste poolt, võita sõpru eluks ajaks ning tööl end heast küljest näidata, samas kui kehvemate suhtlemisoskustega isik võib olenemata oma muudest oskustest läbi kukkuda. Seetõttu ongi saanud suhtlemisoskuste analüüsimine ning arendamine oluliseks igal erialal, igas olukorras. Seda veelgi enam selliste elukutsete puhul, nagu on politseiametniku elukutse, kus suurel määral on teiste isikutega suhtlemine vältimatu (Hargie, 2019, pp. 1-3, McKay, *et. al.*, 1998, lk 9-10).

Isikutevahelisest suhtlusest rääkides on oluline mõista, kuidas üleüldist suhtlust kategoriseerida ning väiksemate osadena käsitleda. Kogu isikutevahelise suhtluse saab jagada kahte suuremasse kategooriasse: verbaalne suhtlus ja mitteverbaalne suhtlus (Vadi, 2001, lk 137).

Verbaalne suhtlus hõlmab enda all kõike, mis on seotud kõnelemisega. Verbaalne suhtlus koosneb edastatud sõnumist (sõnade valikust) ja parakeelest. Kui sõnad ning nende välja

ütlemine on kergesti mõistetav kontseptsioon, siis töö autor leiab, et arusaadavuse huvides tuleb lahata parakeele mõistet. **Parakeel** on isiku verbaalselt väljendamise osa, mis käsitleb seda, kuidas sõnum edastatakse. Parakeelt võib kirjeldada kui verbaalseid vihjeid, sest enamustel juhtudel ei ole isikud võimelised enda parakeelt täielikult varjama ning edastavad seekaudu läbi parakeele oma tegelikku tuju ja suhtumist (Hargie, 2019, p. 52; McKay, *et. al.*, 1998, lk 71-72; Nurmoja, 2002, lk 10). Parakeele koostisosadena toob McKay (2002, lk 71-72) välja:

- Häälekõrgus – Hääle kõrgenemine sõltub inimese emotsioonidest. Kõrgenenud häälel võib viidata hirmule, vihale või suurele rõõmule. Madalam hääle omakorda võib näidata rahulikkust või väsimust.
- Artikulatsioon – Sõnade hoolikas hääldamine, selgus ning otsusekindlus.
- Tempo – Jutu tempo näitab kõneleja tundeid ja hoiakuid. Kiirus võib näidata närvilisust, kõhklemine ning aeglane rääkimine omakorda võib jätta kuulajale tuima või ükskõikse inimese mulje. Samuti on Hargie (2019, p. 348) märkinud, et liiati aeglane kõnelemine ning sõnade venitamine võib olla üks ebasiiruse näitaja.
- Hääletugevus – Hääle valjust seostatakse innukuse ja enesekindlusega kuid paratamatult ka agressiivsusega. Vali hääle ning hääle tõstmise võib näidata seda, kes on olukorras enda arvates ülemus ning vaikne hääle jällegi alluvust. Igapäevaelus peetakse vaikset häälet usaldusväärse ja mõistvuse märgiks, või siis enesekindluse puudumise ja alaväärsustunde märgiks.
- Rütm – Rütmi all mõeldakse sõnade rõhutamist lauses. Lause tähendus võib muutuda täielikult olenevalt rõhu asetamisest. Rõhuasetus võib olla peaaegu et märkamatu, kuid on ülioluline.

Verbaalse suhtluse puhul on lausetel kaks tähendustasandit. Esimene ning kergemini mõistetav on sõnadega edastatav informatsioon. Teine tasand on **metasõnum**, mis kujutab endast rütmi, häälekõrguse ja üldlaiendite teel edasi antud lause taga peituvat sõnumit, millest on võimalik välja lugeda kõneleja tujud ja hoiakud. Kui sõnadega edastatav informatsioon võib tunduda peale vaadates mõistlik, siis metasõnum võib peituda pealispinna all ning näidata vaenulikkust. Metasõnumi mõiste arusaadavamaks tegemiseks võib tuua näiteks kaks lauset, milles ühtki sõna muudetud ei ole, kuid kus on asetatud rõhk erinevatele sõnadele. Lause „mina *sinuga* sinna ei tule“ ja lause „mina *sinuga sinna* ei tule“ kasutavad täpselt samu sõnu täpselt samas

järjekorras, kuid kõigest rõhutatud sõna muutmisega on nende lausete tähendus muutunud. Samamoodi võivad lause tähendust muuta eelnevalt mainitud üldlaiendid, ehk sõnad või fraasid, mis kuuluvad kas ühe lauseliikme või kogu lause juurde ning annavad lausele lisatähenduse. Näiteks on suur erinevus, kas kõneleja ütleb „ma tahan aidata“ või „ma *ju* tahtsin *kõigest* aidata“. Teise lausega väljendab kõneleja oma haavunud tundeid ning asub kaitsepositsioonile. Metasõnumite kasutamine võib sageli põhjustada konflikte, sest metasõnumite põhiliseks ülesandeks ongi väljendada seda, mida kõneleja muidu otse öelda ei julgeks (McKay, 2002, lk 75-78).

Mitteverbaalse suhtluse alla jäävad omakorda need suhtluse aspektid, mida näitame välja helitult ja sõnagi ütlemata. Mitte suhelda ei ole võimalik, sest isegi vaikides paljastab inimene enda tundeid ja hoiakuid. Teisisõnu võib mitteverbaalset suhtlust nimetada kehakeeleks. McKay (2002, lk 61-67) jagab kehakeele kaheks: liigutusteks (kineesikaks) ning ruumisuheteks (prokseemikaks). Sellise jaotusega nõustub samuti Hargie (2019, p. 52), kuid lisab ülaltoodud kategooriatele kolmanda kategooria: taktiilse kommunikatsiooni.

Kineesika ehk kehalist suhtlemist. Žestid, liigutused ning näoilmed. Žestid on suures osas õpitud käitumine. Samal žestil võib olla olenevalt kultuurist ning inimesest erinev tähendus. Kui juba žestide ja liigutuste najalt saab inimese mõtetest ja tunnetest palju välja lugeda, siis näo puhul on tegemist kõige väljendusrikkama kehaosaga. Naeratuste, silmapilkude, kulmude asendite ja isegi naha kortsutamise kaudu annavad inimesed üksteisele edasi suure hulga informatsiooni, ilma sõnagi lausumata. Kineesika alla jääb samuti silmside. (Hargie, 2019, pp. 349-350; McKay, 2002, lk 63-64)

Prokseemika ehk ruumisuhete uurimine käsitleb suhtlust ruumisuhete kaudu. Ruumisuhetesse panustavad see, kui kaugel vestluspartnerist seistakse, kuidas kodus mööbel paigutatakse ning see kuidas reageeritakse sissetungijale oma isiklikul territooriumil. Nii Hargie (2019, p. 101) kui ka McKay (2002, lk 66-69) toovad välja prokseemika looja antropoloog Edward T. Hall kirjeldatud neli tsooni, mida inimesed suhtlemisel alateadlikult kasutavad:

- Intiimne tsoon - Jääb isikust 0-45cm kaugusele ning selle lähiosa tähendab juba kehade kokkupuudet. Kokkupuuted sellises tsoonis näitavad intiimseid suhteid isikute vahel ning antud tsooni lubatakse üldiselt armsam, lähedased sõbrad, vanemad ja lapsed. Kui

intiimsesse tsooni satub võõras inimene, siis tunnevad tavaliselt mõlemad osapooled ebamugavust või ohtu.

- Personaalne tsoon – Jääb isikust 45-120cm kaugusele. Tegemist on tsooniga, mis on üldiselt mugav suhtlemiseks tuttavatega ja sõpradega. Tsooni kaugemas osas saab suhelda selliselt, et ei pea kartma füüsilist kontakti.
- Sotsiaalne tsoon – Ulatub kehast 120-360cm kaugusele. Selles tsoonis suheldakse tavaliselt ärisuhetes, näiteks kliendi või teenindajaga. Sellisel kaugusel võivad näiteks istuda abikaasad, kes võivad tegeleda erinevate asjadega ja vestelda, ilma et tunneks end kas üksildasena või suhtluseks kohustatuna.
- Avalik tsoon – Algab alates 360cm kauguselt kehast. Avaliku tsooni kasutatakse üldiselt vähemametlikel koosviibimistel, näiteks õpetajad klassi ees või ülemus alluvatele kõne pidamas, samas kui suuremad distantsid nagu 610cm ja rohkem kuuluvad üldiselt poliitikutele ja kuulsustele, kes peavad kõnesid suurtele rahvahulkadele.

Need tsoonid võivad erineda olenevalt kultuurist ja inimesest ning mõnikord võivad erinevused viia valearusaamade tekkimiseni. Tsoonireeglites on erinevused samuti sooliselt. Tsoonireeglite eiramine võib näidata suhtumist, et teine isik on kõigest objekt, nagu teda polekski olemas. Selline käitumine võib panna ignoreeritu end tundma tühisena. Samuti võivad sarnaneda isikute tunded seoses endale kuuluva territooriumiga, olgu see siis kodu, kabinet või isegi osa rannast, kuhu paariks tunniks lina maha laotatakse. Endale kuuluval territooriumil tunnevad inimesed ennast turvaliselt ning territooriumi kaitsmise instinkt on miski, mis on inimestele samamoodi kaasa sünninud nagu teistele loomadele (Hargie, 2019, pp. 51-53; McKay, 2002, lk 66-69)

Taktiline kommunikatsioon (inglise keeles *tactics*) keskendub kehalisele kontaktile. Sellele, millise kehaosaga teist isikut puudutatakse, kui tihti, millisel määral ning millises kontekstis (Hargie, 2019, pp. 51-52).

Kehakeelele tasub tähelepanu pöörata seetõttu, et tihti on see usaldusväärsem kui igasugune verbaalne suhtlemine. Suhtlemise käigus pole ebatavaline, et isikute kehakeel ning sõnad ei ühti, luues seeläbi vastuolu, mille abil on võimalik läbi näha inimeste tõelised tunded ja mõtted (McKay, *et. al.*, 1998, lk 61-62). Kehakeele ning muude mitteverbaalsete suhtluskomponentide olulisust enese väljendamisel on rõhutatud tuhandeid aastaid ning nende tähtsus ei ole

tänapäeval kuhugi kadunud (Hargie, 2019, pp. 82-85). Verbaalse ja mitteverbaalse suhtluse puhul on reaalses elus lahutamatu seos ning isiku suhtlust analüüsid tuleb vaadata isikut tervikuna (Krips, 2011, lk 79).

Eelnevalt välja toodud vaadeldes sai töö autor teada, et suhtlust ei saa jagada mitte ainult verbaalseks ja mitteverbaalseks, vaid ka mitmesse alakategooriasse. Kõik alakategooriad on äratuntavad ning suhtluskomponentide näol moodustavad ühe suure terviku, mis annabki kokku inimese suhtluse iseloomulikud jooned. Keeruline on kontrollida kõiki enda suhtluskomponente, eriti, kui tehakse midagi, mis on isikule vastumeelne. Vaadeldes alakategooriaid ja suhtlemiskomponente saab isikute üldise suhtlemismaneeri liigitada kindlateks tüüpideks, ehk suhtlemisstiilideks.

Inimeste suhtlemisstiilid jagatakse kolmeks erinevaks tüübiks. Passiivne ehk alistuv käitumine, agressiivne ehk domineeriv käitumine ning kehtestav käitumine. Kõiki stiile kasutatakse erinevates kohtades, erinevatel aegadel ning erinevatel põhjustel, kuid sellegipoolest jääb alati inimese suhtlusmaneeris midagi läbi erinevate käitumiste ja reaktsioonide samaks. Sellist läbivat mustrit võibki nimetada suhtlemisstiiliks. (Nurmoja, 2002, lk 13)

Alistuvat ehk passiivset suhtlemisstiili võib kirjeldada kui „sina OK, mina mitte OK“ suhtlemisstiili, mis iseloomustab inimest, kes jääb ise olukordades tahaplaanile ning laseb teistel olukorda juhtida (Nurmoja, 2002, lk 13). Kuigi alistuv suhtlemisstiil võib tunduda esmapilgul nõrgana, siis sattudes konfliktisesse olukorda agressiivse, vähese enesekontrolliga (narkojoobes, purjus või psüühikahäiretega) isikuga ning tundes allajäämise ohtu võib olla alistuva suhtlemisstiili rakendamine ning toorele jõule alistumine arukas tegu (Krips, 2011, lk 180). Passiivse käitumise puhul tuleb silmas pidada, et selline inimene võib ühel hetkel jõuda enda piirini ning selle piiri ületamisel käituda ettearvamatult (Nurmoja, 2002, lk 13).

Agressiivset ehk domineerivat suhtlemisstiili, ehk „sina mitte OK, mina OK“ iseloomustavaks teguriks on soov omada olukorra üle kontrolli ja mõju, tehes seda teiste arvelt. Sellise suhtlemisstiiliga käivad tihti käsikäes manipuleerimine, ähvardamine ja kättemaks ning teises pooles alanduse või solvumise esile kutsumine (Nurmoja, 2002, lk 13). Krips (2011, lk 182-183) toob välja, et isikuvahelises suhtluses tähendab agressiivne käitumine sageli teiste sundimist millekski – seega tuleb agressiivset käitumist analüüsid lähtuda sellest, milliste reeglite või printsiipide kohaselt on sundiv käitumine heakskiidetav. Agressiivne suhtlemisstiil

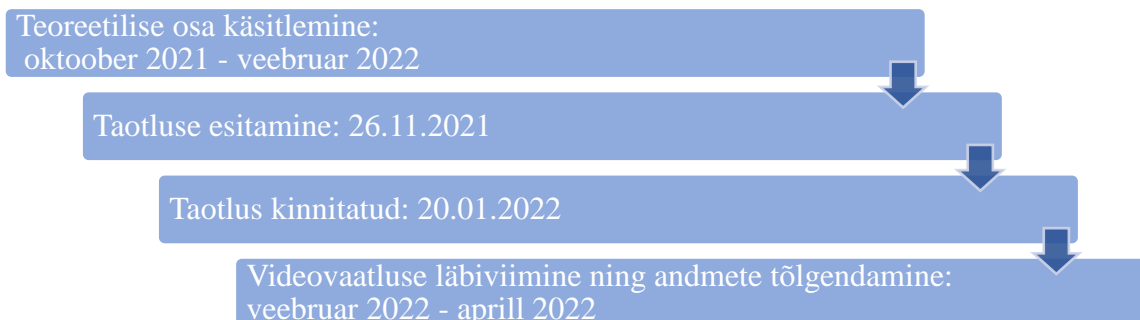
võib saavutada kiire tulemuse, kuid kaasab endaga enamustel juhtudel negatiivseid tundeid (enamasti hirm või kartus) ning sellise suhtlemisstiiliga kaasneb tihti edasiste suhete rikkumine (Krips, 2011, lk 178).

Kehtestavat suhtlemisstiili võib kokkuvõtvalt kirjeldada adekvaatne ning olukorda hindav käitumine. Kehtestava suhtlemisstiili kasutaja arvestab teistega, loobumata seejuures enda eesmärkide saavutamisest (Krips, 2011, lk 182). Kehtestamise puhul mängib olulist rolli see, kuidas midagi sõnastatakse. Kehtestava suhtlemisstiiliga isik peab suutma edastada negatiivse mõjuga infot, olenemata sellest, et tegemist ei ole meeldiva ülesandega. Ülioluline on taktitunne ning õige aja ja koha valimine. Olulised oskused enesekehtestamiseks on julgus oma arvamust avaldada, oskus „ei“ öelda ning väljendada nii positiivseid kui ka negatiivseid emotsioone (Nurmoja, 2002, lk 14).

Seega ütleb töö autor kokkuvõtvalt, et inimeste üldised suhtlemisstiilid saab jagada kolmeks. Agressiivsel, alistuval ning kehtestaval suhtlemisstiilil on omad tunnused ning nende kasutamisel võivad olla erinevad tagajärjed. Kõiki suhtlusstiile kasutatakse erinevatel aegadel, aga valdavalt kasutab iga isik mõnda stiili rohkem kui teist.

2. EMPIIRILINE UURING

Teises peatükis annab töö autor ülevaate lõputöö uurimismetoodikast. Politsei- ja Piirivalveametile on esitatud lõputöö läbiviimiseks taotlus. Alljärgneval joonisel on välja toodud uuringuetapid, mille kaudu on võimalik aru saada lõputöö tegemise ajalistest etappidest.

Joonis 1. Töö koostamise etapid (Autori koostatud)

Käesoleva lõputöö raames viiakse läbi empiiriline uuring, vaadeldes Põhja prefektuuri patrullpolitseinike vormikaamerate salvestisi. Lõputöö eesmärgiks on vormikaamerate salvestiste vaatlemise ja nende salvestiste analüüsi kaudu välja selgitada taasohvristamise võimalikkus patrullpolitseinike suhtlemisel lähisuhtevägivalla ohvritega ning teha järeldusi ja ettepanekuid, et tulevikus teaks ja oskaks patrullpolitseinikud neid kitsaskohti vältida.

2.1 Uurimismetoodika, valimi ning analüüsimeetodi kirjeldus

Lõputöö eesmärgi täitmiseks ning uurimisküsimustele vastamiseks kasutas töö autor kombineeritud uurimisstrateegiat juhtumiuuringu näol. Kombineeritud uurimisstrateegia raames kasutatakse kvantitatiivse teaduse võimalusi, et vormistada kvalitatiivsete nähtuste uurimise tulemusi, seeläbi mõtestatakse tulemusi, mis on tunnetuse abil saadud (Õunapuu, 2014, lk 24-25). Kombineeritud uurimisstrateegia valiti seetõttu, et kombineeritud strateegia rakendamisel võib olla võimalik uurimisprobleemi paremini mõista, kui ainult kvalitatiivse või kvantitatiivse uuringu abil (Creswell & Plano Clark, 2011, p. 8). Käesolevas töös vaadeldi vormikaamerate tõenduslikke videosalvestisi ning tehti nende põhjal vaatluspäevikud. Vaatluse

teel saadud andmed esitati nii arvuliste (kvantitatiivsete) andmetena kui ka mittearvuliste andmetena kasutades kvalitatiivset sisuanalüüsi.

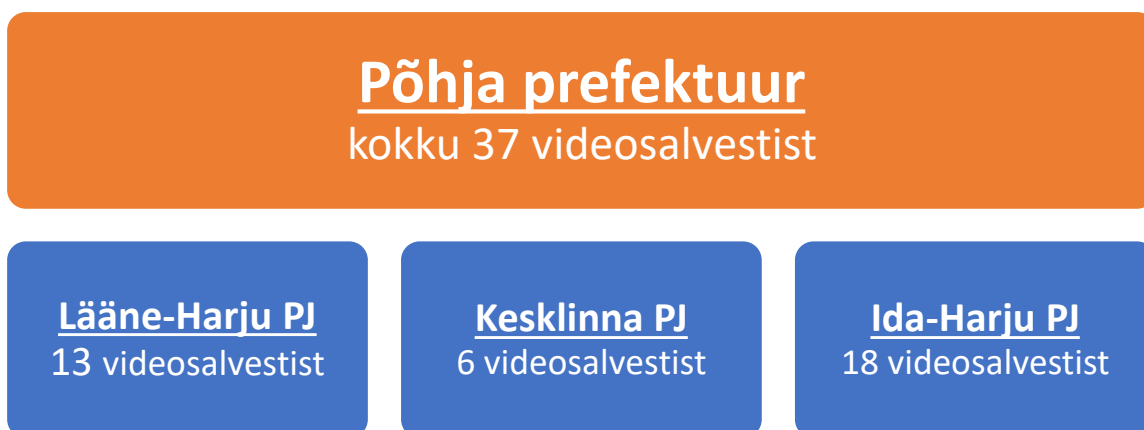
Juhtumiuuringu abil uuritakse sügavuti üht või mitut indiviidi, programmi, sündmust, tegevust või protsessi, mille puhul on juhtumid piiritletud aja ja tegevustega ning kus uurija kogub teatud aja jooksul üksikasjalikku informatsiooni. Juhtumiuuring võimaldab uurida igapäevaelu sündmusi ning seda rakendatakse siis, kui uuritav nähtus ei eristu selgelt oma kontekstist. (Creswell & Plano Clark, 2011, p. 228; Yin, 2009, p.4; Õunapuu, 2014, lk 59) Juhtumiks käesoleva lõputöö raames oli lähisuhtevägivalla kutse. Lähisuhtevägivalla kutset kui sündmust piiritles ajalisel vormikaamera tõendusliku salvestise kestus.

Uurimismeetodina kasutati mitteosalevat salajast vaatlust videovaatluse näol. Salajast vaatlust seeläbi, et ühelegi vaadeldud salvestistel olnud isikule ei antud teada, et nendest tehtud salvestisi vaadeldakse. Videovaatlus viidi läbi tutvudes salvestistega digitaalses keskkonnas DEMS360. Kui vaatluse abil andmete kogumise ohuks võib pidada seda, et vaatleja kohalolek võib sündmuste loomulikke kulgu häirida või muuta (Laherand, 2008, lk 226). Mitteosaleva vaatluse puhul seda ohtu ei ole, nimelt kõigi sündmuste vaatlus viiakse läbi ilma, et vaatlejal oleks võimalik tegevuse kulgu mingilgi määral muuta (vaadeldav sündmus on juba toimunud) ning seeläbi on vaadeldavate käitumine mõjutamata (Laherand, 2008, lk 226-227).

Vaatlusega selgitati välja, kuidas suhtlesid patrullpolitseinikud lähisuhtevägivalla ohvritega ning kas patrullpolitseinike suhtlemine vaadeldud juhtumites võib põhjustada taasohvristumist. Selline vaatlemine võimaldab interaktsioonide mitteverbaalseid komponente hinnata ning neid salvestada toimumise ajal (Laherand, 2008, lk 257).

Lõputöö valimina kasutati mittetõenäosuslikku ettekavatsetud valimit (Järvet, *et al.*, 2020, lk 31; Õunapuu, 2014, lk 142-143). Valimi moodustavad Põhja prefektuuri Lääne-Harju, Kesklinna ja Ida-Harju politseijaoskondade patrullpolitseinikute poolt lähisuhtevägivalla sündmuskohtadel jäädvustatud tõenduslikud vormikaamera videosalvestused. Töö autor vaatles vormikaamerate videosalvestisi aastast 2021, mil Põhja prefektuuri haldusala oli jaotatud Lääne-Harju, Kesklinna ning Ida-Harju politseijaoskondade vahel ning seega vaadeldi vormikaamera salvestisi kõigist kolmest jaoskonnast. Töö autor vaatles vormikaamerate tõenduslikke videosalvestisi, mis olid jäädvustatud ajavahemikus 01.01.2021 – 31.12.2021

Vaatluse jooksul vaadeldi ning analüüsiti kokku 37 tõenduslikku videosalvestist lähisuhtevägivalla sündmuskohtadelt. Arvuliselt vaadeldi 37 vormikaamera tõenduslikku videosalvestist seetõttu, et rohkem tõenduslikke videosalvestisi ei olnud keskkonnas DEMS360 kättesaadavad. Nimelt kõik salvestised mis on vormikaameraga tehtud kustuvad automaatselt süsteemist teatud aja möödumisel, kui neid just ei märgita tõenduslikuks. Seega saigi töö autor analüüsida ainult tõenduslikke salvestisi, mis olid süsteemis säilinud. Kokku teenindati 2021 aasta jooksul PPA andmebaasi ALIS andmetel põhja prefektuuris Lääne-Harju, Kesklinna ning Ida-Harju jaoskondade poolt kokku 6 831 lähisuhtevägivalla väljakutset, aga nende kõigi videosalvestistele töö koostajal ligi pääseda ei olnud võimalik. Ei ole teada, mitme juhtumi korral vormikaamerat kasutati. Töö koostaja vaatles kõik salvestised, millele antud ajavahemikul ligi pääses. Joonisel 2 on välja toodud analüüsitud videosalvestiste arvuline jaotus jaoskondade vahel.

Joonis 2. Analüüsi raames vaadeldud videosalvestiste jaotus (autori koostatud)

Töö autor viis vaatluse läbi ning talletas tulemused detailsetl. Vaatluse käigus jälgis töö autor suhtlevate patrullpolitseinike suhtlemisstiile ning kasutatud suhtlemiskomponente, lähtudes alapeatükis 1.4 väljatoodud teooriast. Iga vaadeldud jaoskonna videosalvestiste jaoks koostati eraldi vaatluspäevik, mis võimaldas analüüsida iga jaoskonda eraldi. Vaatluses keskenduti peamiselt patrullpolitseinike verbaalsele eneseväljendusele, kehakeelele, parakeelele ning metasõnumitele. Töö autor jälgis vaatluse käigus kuute suuremat komponenti:

- Verbaalne suhtlemisoskus (keskendudes sõnade valikule ning eneseväljendusele);
- Parakeel (häälekõrgus, artikulatsioon, tempo, hääletugevus ning rütm);

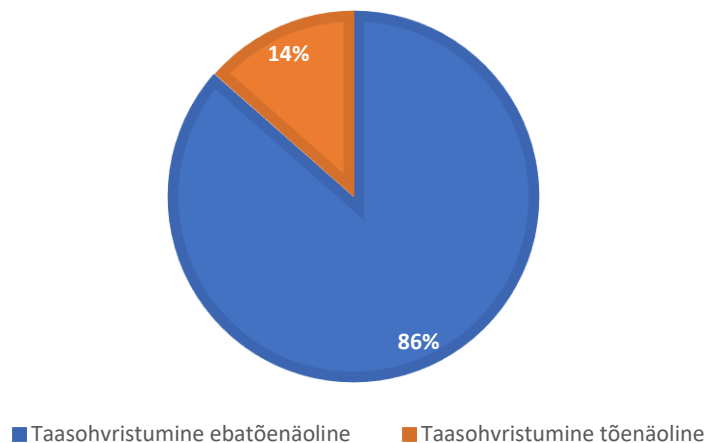
- Metasõnumid (kõne rütmi, häälekõrguse ning üldlaiendite teel edastatud mitmetähenduslikud sõnumid sõnade taga);
- Kineesika (kehaline hoiak, žestid, silmside ja üldine kehaline väljendus);
- Prokseemika (ruumiline kaugus suhtlevate isikute vahel);
- Taktiilne suhtlus (kehaline kontakt – see kuidas ning millises kontekstis teist isikut puudutatakse, sunni kasutamine);

Vaatluse tulemused talletatakse eraldi vaatluspäevikutesse, kus töö autor toob välja oma kommentaarid iga ülaltoodud komponendi esinemise kohta. Iga vaadeldud jaoskonna kohta koostatakse eraldi vaatluspäevik. Iga vaadeldud salvestise kohta pannakse tulemused kirja anonüümselt, salvestisel olijaid märkimata. Iga salvestise kohta tehakse märkmed eraldi, tuues välja kõik kuus komponenti ning märkmed taasohvristamise kohta. Sealhulgas teeb töö autor eelnevalt välja toodud kuuest aspektist lähtudes kindlaks, millist suhtlemisstiili kasutasid analüüsitud salvestistel patrullpolitseinikud, lähtudes alapeatükis 1.4 välja toodud teooriast.

Vaatlus viidi läbi ajavahemikus 01.02.2022 – 01.03.2022 digitaalses keskkonnas DEMS360. Selles ajavahemikus vaadeldi kokku 37 tõenduslikku videosalvestist lähisuhtevägivalla juhtumite sündmuskohtadelt ajavahemikust 01.01.2021 – 31.12.2021. See, et tegemist oli lähisuhtevägivalla juhtumiga tehti kindlaks selle põhjal, mida vormikaamera kasutaja salvestise alguses ütles ning selle põhjal, kuidas käituti juhtumi jooksul, kas ametnikud nägid, et tegemist on lähisuhtevägivallaga või mitte. Vaatlusest jäeti välja kõik videosalvestised, kus tegemist ei olnud lähisuhtevägivalla juhtumitega, vormikaamera lülitati sisse ekslikult, või polnud tegemist teiste isikutega suhtlemisega. Ühtlasi jäeti vaatlusest välja videod, kus puudus heli või videopilt oli arusaamatu, vigane.

2.2 Uuringu tulemused

Käesolevas alapeatükis esitab töö autor uuringu tulemused lähtudes eelnevas alapeatükis välja toodud kuuest suhtluskomponendist, millele vaatluse käigus keskenduti. Ühtlasi tuuakse välja tähelepanekud ning märkused, mis vaatluse käigus töö koostajal tekkisid.

Joonis 3. Taasohvristumise tõenäosusega juhtumite jaotus (Autori koostatud)

Analüüsist lähtub, et kõigist vaadeldud juhtumitest on lähisuhtevägivalla taasohvristumine töö autori hinnangul tõenäoline kokku 5 juhtumil 37-st. Ehk siis tuvastati taasohvristumise kõrge võimalikkus 14% puhul kõigist analüüsitud juhtumitest. Tulemust illustreerib joonis 3. Analüüsist tulemusena järeldab töö autor, et patrullpolitseinike suhtlus lähisuhtevägivalla ohvrite on 86% juhtumite puhul hea. Patrullpolitseinikel on arenguruumi ning enese parendamine lähisuhtevägivalla ohvritega suhtlemisel on võimalik.

Kuigi alapeatükis tuuakse iga suhtlemiskomponendi kasutamise analüüs välja eraldi, siis üldise taasohvristamise võimalikkuse puhul vaadeldi siiski isikut ning tema suhtlust kui tervikut. Seda seetõttu, et kõik vaadeldud suhtluskomponendid esinevad igas analüüsitud videos korraga ning taasohvristamise võimalikkuseni viibki nende kõigi kombineeritud mõju. Samal põhjusel ei olnud töö autoril võimalik suhtluskomponentide järgi uuringu tulemusi kategoriseerida, sest igas vaadeldud tõenduslikus videosalvestises esinesidki suhtluskomponendid patrullpolitseinike suhtluse puhul kombineeritult ja taasohvristamine sai võimalikuks nende koosmõjul. Ükski suhtluskomponent ei tekita üksinda taasohvristumist.

Verbaalse suhtlemisoskuse analüüsimine näitas, et analüüsitud videosalvestistest 28 juhtumi puhul 37-st (76% juhtumitel) ei olnud verbaalse suhtlemisoskusega probleemi. Ametnikud kasutasid viisakat sõnavara, väljendasid ennast selgelt ning arusaadavalt. Sõnavalik oli viisakas,

suhtlus ladus ning rahulik. Ametnikud ei kasutanud lähisuhtevägivalla ohvritega suheldes halvustavaid väljendeid ega parasiitsõnu, end väljendati konkreetselt ning selgesti.

Probleem tekkis aga nendel kutsetel, kus reageerivate patrullpolitseinike eneseväljendus osutus puudulikuks. Üheksa juhtumi puhul 37-st (24% juhtumitel) patrullpolitseinikud kõlasid ebakindlalt, ei osanud selgelt enda soove ning korraldusi edastada, väljendasid ennast ebaselgelt või ei suutnudki enda mõtet korrektselt edastada. Sõnavaliku koha pealt kasutasid puuduliku verbaalse suhtlemisioskusega ametnikud ohvriga suheldes pidevalt parasiitsõnu või hoopis halvustavaid väljendeid ning fraase. Näiteks ütles ühe analüüsitud juhtumi puhul patrullpolitseinik lähisuhtevägivalla ohvrile järgnevalt: „mida sa mõlised? Astu tuppa ja ole vait.“ Videosalvestist vaadeldes oli selgelt näha, et selle tagajärjel ohver kokkus ning eemaldus, ei soovinud enam ametnikega kontakti luua.

Teine analüüsitud suhtluskomponent on **parakeel**. Vaadeldud 37-st tõenduslikust vormikaamera salvestisest näitavad 31 juhtumit (84% juhtumitest), et ametnikud suudavad oma parakeelega osavalt mängida ning suhtlevad isikutele arusaadavalt. Näiteks kasutatakse ohvriga suheldes kasutatakse vaiksemat hääletooni ning rahulikumat tempot, et teda rahustada. Hüsteeriliste lähisuhtevägivalla ohvrite puhul suudetakse valdaval enamusel juhtumitest isik maha rahustada ning tema tähelepanu tõmmata. Isegi ärevamata juhtumite puhul suudavad ametnikud hoida enda parakeelt valdavalt rahulikuna. Patrullpolitseinike kõne tempo, artikulatsioon, rütm ja hääletugevus ning häälekõrgus vastasid olukorrale, millega tegeleda tuli. Küll aga on mõned juhtumid, kus parakeelest on võimalik välja lugeda, et ametnikud ei ole toimunust huvitatud või on ise ärevad.

Vaadeldud juhtumite seast kuus juhtumit (16% juhtumitest) on sellised, kus parakeel näitab ärevust, ärritumist või ükskõiksust. Hääletugevus tõuseb hetkedel järsult, näidates seeläbi ametniku ärevust ning agressiivset suhtumist ohvrise. Sealhulgas võis selline agressiivsus muidu alistuva suhtlemisstiiliga patrullpolitseiniku puhul ootamatult välja lüüa. Analüüsitud salvestistest oli näha selliseid olukordi, kus hääletugevus ja häälekõrgus on madalad, räägitakse tuimalt ja monotoonselt. Seeläbi võib ohvril jällegi tekkida tunne, et reageeriv patrullpolitseinik on apaatne ning pigem väsinud toimuvaga tegelemast.

Metasõnumite analüüsimine oli töö autoril fookuses, sest videovaatluse käigus sai neid paremini jälgida, kui ühelgi teisel viisil. Analüüsitud vormikaamerate salvestiste põhjal ütleb

töö autor, et 37-st analüüsitud juhtumist 28 juhtumi puhul (76% juhtumitest) ei lähtu metasõnumitest ei negatiivsust ega hoolimatust. Mõnedel üksikudel juhtudel kaotasid ametnikud kannatuse ning metasõnumitest lähtus pahameelt või rahulolematust, kuid üldiselt suutsid ametnikud ennast seejärel parandada ning suhtlust jätkata viisakamalt. Taasohvrustamine oli tõenäoline nende üksikute juhtumite puhul, kus metasõnumitest lähtus terve suhtluse jooksul vaenulikkust või pilkamist ohvri suhtes. Näiteks kasutati üldlaiendeid, mis näitasid, et hoolimata viisakalt valitud sõnadest oli patrullide suhtumine siiski negatiivne.

Metasõnumitest negatiivset mõju oli näha üheksa juhtumi puhul 37-st (24% juhtumitest). Kõige enam tajus töö autor negatiivseid metasõnumeid siis, kui kannatanud olid alkoholihoobes. Hoobes kannatanutesse suhtuti pilkavamalt, kui kainenesse isikutesse ning seeläbi kasvas taasohvrustamise risk. Ühe juhtumi puhul saab välja tuua olukorra, kus patrullpolitseinikud tulid lahutama peretüli ning heitsid ohvrile ette seda, et ta purjus on, kasutades väljendust: „*no praegu sa oled ju purjus*“. Vaadates metasõnumeid ning kasutatavaid üldlaiendeid on selge, et patrulli arvates oli ohver ise süüdi, et vägivalla ohvriks langes.

Kineesika kasutamist patrullpolitseinike poolt kirjeldades saab välja tuua, et enamused kasutas sündmuskohtadel pidevalt taktikaõppes omandatud tööseisakut ning ilmestasid oma suhtlust edukalt žestide ning näoilmetega. Analüüsitud 37-st salvestisest 30 puhul (81% analüüsitud juhtumitest) ei olnud kineesika selline, mis võiks viia taasohvrustamiseni. Ametnikud suhtlesid isikutega rahulikult, hoidsid tööseisakut. Mõned ametnikud kasutasid sujuvalt ning osavalt žeste ja kehahoiakut, et muuta lähisuhtevägivalla ohvri olukord mugavamaks. Näitena heast kineesikast tooks töö autor välja ühe analüüsitud juhtumi, kus naissoost ametnik suutis kannatanu kõigest žestide ning kehakeele abil hüsteerilisest olukorrast välja tuua ning tema tähelepanu endale tõmmata.

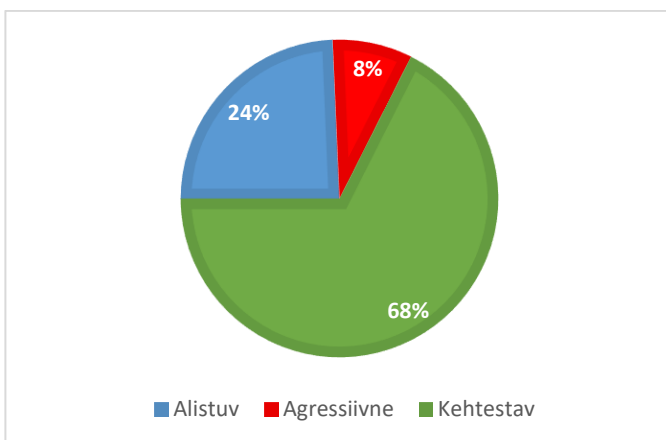
Taasohvrustamine oli tõenäolisem nende juhtumite puhul, kus patrullpolitseinike kehakeel oli üleolev või sellest lähtus agressiivsust. Negatiivsete näidetena võib välja tuua seitse juhtumit (19% analüüsitud juhtumitest), kus patrullid hoidsid käsi taskus, vaatasid pidevalt mujale ning ei pannudki ohvri juttu tähele, keeldusid silmsidet loomast. Samuti olid negatiivsed juhtumid, millele reageerivad patrullpolitseinikud olid agressiivsed, suunasid žestikuleerides kätega järsult ohvri suunas või katsusid pidevalt oma vööl olevat varustust, jättes seeläbi mulje, et võiksid seda iga hetk kasutada.

Prokseemika vaatlemisel selgus, et enamik patrullpolitseinikuid hoidis isikutega distantsi umbkaudu 120-360cm, püüdes seeläbi sotsiaalses suhtlustsoonis. Eelnevalt kirjeldatud distantsi hoidmine vastab patrullpolitseinikele õpetatud turvataktika reeglitele ning kui vähegi võimalik siis hoitigi isikuid nimetatud tsoonis. Vaatluse käigus märkas töö autor, et prokseemikat mõjutasid suuresti just tingimused, milles patrullpolitseinikud olukorda lahendama pidid. Väiksemates korterites aset leidvate sündmuste puhul oli tihti ruumi vähe ning kannatanute ja teiste osapooltega pidi suhtlema oluliselt lähemalt, kui oleks muidu soovinud. Mitmel juhul toimus suhtlus just ruumikitsikuse tõttu kas personaalses tsoonis, või isegi kitsamates oludes intiimses tsoonis. Prokseemika puudulikku kasutamist märkas töö autor ainult ühes juhtumis, kõigist analüüsitud 37-st juhtumist (3% juhtumitest). Nimelt üritasid patrullpolitseinikud ise samuti hoida suhtlemiseks sobivat kaugust ning järgida turvataktika reegleid, mitte isikuid endale liiga lähedale lubada. Seeläbi rakendati prokseemikat hästi 36 juhtumi puhul 37-st (ehk 97% juhtumitest).

Kuues ning viimane vaadeldud suhtluskomponent on **taktiline suhtlus**. Taktilise suhtluse adekvaatset kasutamist esines 28 juhtumi puhul 37-st (76% juhtumitest). Positiivse aspektina analüüsitud vormikaamera salvestistelt toob töö autor välja selle, et patrullpolitseinikud andis kannatanutele kas enda käe, või aetasid käe õrnalt ja toetavalt õlale. Selline kontakt aitas vaadeldud salvestiste puhul kannatanul rahuneda, pani kannatanu ennast turvalisemalt tundma. Taktilise suhtluse väheosava kasutamise negatiivseid tagajärgi esines 37-st vaadeldud juhtumist üheksa juhtumi puhul (24% juhtumitest). Näiteks rakendati füüsilist jõudu kõigi vastu, kes sündmuskohal olid, vahet tegemata, kas tegu on kannatanuga või mitte. Küll aga peab töö autor vajalikuks seejuures märkida, et kõigi nende sündmuste puhul, kus kasutati füüsilist jõudu kannatanu vastu, oli tegemist äreva iseloomuga sündmustega, kus olid kas seotud külmrelvad või tõsiselt agressiivsed isikud.

Positiivse aspektina vaadeldud ning analüüsitud vormikaamera salvestiste puhul toob töö autor välja selle, et patrullpolitseinikud väljendasid 86% juhtumite puhul end selgelt ning mõistetavalt, kontrollisid oma parakeelt ning valisid hoolikalt, mida soovivad metasõnumite abil edastada. Kehakeelest ning žestidest lähtus kohalolu ning rahustav mõju, prokseemika valikud tehti targalt ning taktilise suhtluse puhul teati õiget hetke, mil luua kannatanus füüsilise kontakti loomise abil rahu. Ohvritele näidati, et ametnikud kuulavad neid ning hoolivad.

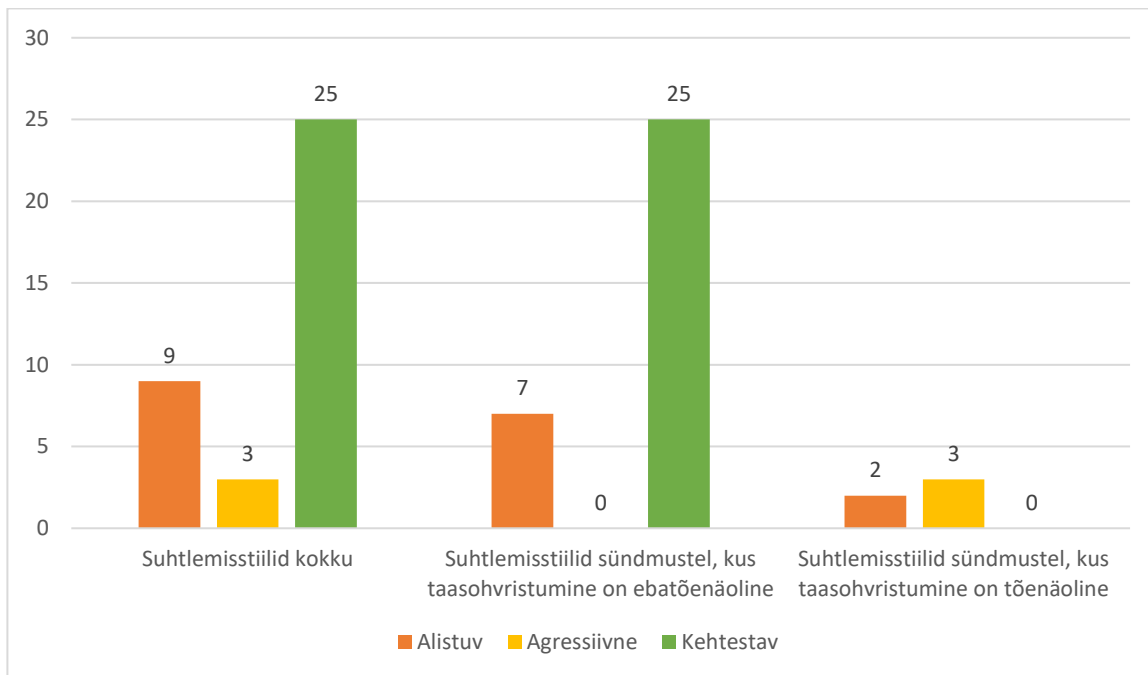
Küll aga oli negatiivseks aspektiks see, et kõigil taasohvristamiseni viia võivate analüüsitud salvestiste puhul oli puudulik patrullpolitseinike verbaalne suhtlemisoskus. Puudujääke võimendas kehv parakeel ning hoolimatu ja osati pilkav metasõnumite kasutamine. Lähisuhtevägivalla ohvritega suheldes kasutati agressiivset ja osati liiati valju häält, väljendite ja sõnade valik oli hoolimatu ning mõtlematu. Seeläbi näidati üles, et patrullpolitseinikud ei hooli kannatanu seisundist ning toimuvast, ei arvestata ohvri habrast seisundit. Edastatavad sõnumid olid mitmetähenduslikud ning kehvasti mõistetavad, mis võib omakorda viia edasiste suhtlusprobleemide ning pingete tekkeni. Eriti oli taasohvristamise võimalikkus märgatav olukordades, kus sündmuskohal viibivad isikud olid joobes või eelnevalt olnud mingilgi määral agressiivsed. Kui kombineerida eelnevalt väljatoodu kehv kineesika ning prokseemika ja taktiilse kontakti kasutamisega, sai töö autor suure tõenäosusega öelda, et lähisuhtevägivalla ohver võis end tunda peale kokkupuudet patrullpolitseinikega topelt ohvrina – ehk võis ohver kõrge tõenäosusega saada taasohvristatud.

Joonis 4. Suhtlemisstiilid suheldes lähisuhtevägivalla ohvriga (Autori koostatud)

Ühtlasi vaatles ning analüüsis töö koostaja eelnevalt väljatoodud aspektidest lähtudes patrullpolitseinike suhtlemisstiile. Joonisel 4 on välja toodud uuringu tulemused. 68% Põhja prefektuuri patrullpolitseinikutest kasutas lähisuhtevägivalla ohvritega suheldes **kehtestavat suhtlemisstiili**, näidates üles võimet suhelda adekvaatselt ning olukorda arvestavalt, pidades seejuures silmas nii enda kui ka lähisuhtevägivalla ohvri huve. **Alistuvat suhtlemisstiili** kasutas lähisuhtevägivalla ohvritega suheldes 24% Põhja prefektuuri patrullpolitseinikutest, kas jäädes liiga passiivseks või siis lastes konflikti osapooltelt endil olukorda juhtida. Kõige väiksema osa moodustavad **agressiivse suhtlemisstiili** kasutajad, kelle osakaal kõigist

vaadeldud juhtumitest on 8%. Agressiivse suhtlemisstiiliga patrullpolitseinikud võtsid tihti olukorras kontrolli kas kasutades valju häält, pidevalt vahele segades või kasutades füüsilist jõudu, arvestamata ohvri huvide ning heaoluga.

Joonis 5. Suhtlemisstiilide jaotus taasohvristumise tõenäosuse järgi (Autori koostatud)

Joonisel 5 on välja toodud, milliseid suhtlemisstiile kasutati taasohvristumiseni viivatel juhtumitel kõige rohkem. Analüüsi tulemusena selgus, et agressiivset suhtlemisstiili kasutati lähisuhtevägivalla ohvriga suheldes kokku kolmel korral ning kõigil kolmel korral oli ohvri taasohvristumine tõenäoline. Seeläbi selgub analüüsi tulemusena, et agressiivne suhtlusstiil viis vaadeldud salvestistele tuginedes 100% ajast tõenäolise taasohvristumiseni. Teine suhtlemisstiili, mis viis tõenäolise taasohvristumiseni oli alistuv suhtlemisstiil. Alistuva suhtlemisstiili kasutajatest oli ohvritel raske aru saada. Alistuva suhtlemisstiili kasutajad ei suutnud end selliselt väljendada, et ohver tunneks ennast turvaliselt, või ei suutnud ohvris tekitada tunnet, et temast hoolitakse. Alistuvat suhtlemisstiili kasutati kokku üheksal korral, ning kolmel korral neist oli tõenäoline, et alistuva stiili kasutaja tekitab taasohvristumise tunde lähisuhtevägivalla ohvris. Ehk siis oli ohvri taasohvristumise tõenäosus 33%.

Kõige enam kasutati kehtestavat suhtlemisstiili, nimelt 25 korral 37-st. Töö autor ei avastanud ühtegi juhtumit, kus kehtestava suhtlemisstiili kasutamine võiks tekitada lähisuhtevägivalla ohvris taasohvristumise tunde.

2.3 Järeldused ja ettepanekud

Lõputöö teoreetilises osas anti ülevaade lähisuhtevägivalla ohvrite taasohvristamise temaatikast, lähisuhtevägivalla temaatikast ning sellega seotud teguritest ning erinevatest suhtlemisstiilidest ning suhtlemiskomponentidest, mida inimesed omavahelises suhtluses kasutavad. Empiirilises osas koguti andmed ning viidi läbi videovaatlus. Vaatluse raames analüüsis töö koostaja patrullpolitseinike suhtlemisstiile ning suhtluskomponente, tegi järeldused selle kohta, kas ametnike tegevus konkreetsel lähisuhtevägivalla väljakutsetel võis tekitada lähisuhtevägivalla ohvris taasohvristumise tunde. Käesolevas alapeatükis esitab töö autor oma järeldused.

Järeldused kujutavad endast relevantse kirjanduse ideestiku ning andmeanalüüsi tulemuste integratsiooni, mis põhinevad andmeanalüüsi kaudu saadud tulemustele (Õunapuu, 2014, lk 208).

Esimese aspektina analüüsis autor **verbaalset suhtlemisoskust**. Autori hinnangul suutsid patrullpolitseinikud valdavalt ennast selgelt ning arusaadavalt väljendada, sõnavalikul kaalutleti ning kasutati selget keelt. Küll aga oli ühiseks läbivaks jooneks kõigi taasohvristumiseni viia võivate juhtumite puhul verbaalse suhtlemise oskuste puudumine või nende valikuline mitterakendamine. Analüüsi tulemused kattuvad teooriaosas väljatooduga (vt. käesoleva töö lk 16-18), ehk saab üheti mõistetava ning ettevaatliku sõnastuse kasutamisel ohvri taasohvristamise ning edastatava sõnumi valesti mõistmise tõenäosust oluliselt vähendada.

Autori hinnangul suutis oma **parakeelt** kontrollida enamus patrullpolitseinikuid. Kõigi taasohvristumiseni viia võivate juhtumite puhul esines probleeme parakeelega, kas siis liigse ebakindluse või häälekõrguse kontrollimatuse näol. Vastavalt esines neid probleeme alistuva ning agressiivse suhtlemisstiili kasutajatel. Kehtestava suhtlemisstiili kasutajate parakeel oli enesekindel ja rahulik. Saadud tulemus kinnitab Kripsi ja Nurmoja poolt öeldut (vt. käesoleva

töö lk 20-21), nimelt seda, et enda parakeele kontrollimatus võib viia teistes osapooltes negatiivsete tunde tekkeni.

Lähisuhtevägivalla väljakutsetele reageerivate ning ohvriga suhtlevate patrullpolitseinikute **metasõnumeid** analüüsid nägi töö autor seda, et valdaval enamusel ametnikest oli tõeline soov isikuid aidata ning nende probleemid lahendada. Kuid samas oli metasõnumite kasutamisel mitme patrullpolitseiniku puhul näha, et nad väljendavad metasõnumite kaudu hoolimatust. McKay (vt. käesoleva töö lk 17-18) on öelnud, et metasõnumite kasutamine võib sageli põhjustada konflikte, sest metasõnumite abil öeldakse seda, mida kõneleja sõnadega öelda ei julge. Seeläbi kinnitavad analüüsi tulemused teooriat.

Lisaks verbaalsele suhtlusele analüüsis töö autor mitteverbaalset suhtlust, millest on täpsemalt kirjutatud käesoleva töö lehekülgedel 16-18. Vaadeldes patrullpolitseinikute **kineesikat** saab töö autor öelda, et valdav enamus neist suutis enda kehakeelt kontrollida ning seda mõjusalt kasutada. Loodi kindel silmside, žestidega ilmestati enda suhtlust ning ametnike kohalolek oli tuntav. Taasohvrustumiseni viivate juhtumite puhul rääkis kehakeel sama palju, kui ametnike öeldud sõnad. Ametnike kehakeelest lähtus nende juhtumite puhul kas passiivsust, hoolimatust ja ükskõiksust või just agressiivsust ohvri suhtes, isegi kui verbaalse suhtlusega üritati edastada teistsugust sõnumit. Hargie ja McKay on samuti maininud (vt. käesoleva töö lk 18), et kineesika kaudu antakse ilma sõnagi lausumata suur hulk informatsiooni, mida oli näha ka analüüsitud videosalvestistel.

Prokseemikat ehk ruumisuhteid analüüsid selgus, et ametnikud on teadlikud sellest, millist kaugust tuleks hoida. Üldiselt lähtutigi turvataktika reeglitest ning üritati hoida endale ohutut distantsi, püüdes 120cm – 360cm kaugusel isikutest, kellega suheldakse. Sellise kauguse puhul oli tegemist kõige viisakamaks suhtlemisdistantsiks peetava kaugusega. Olid ainult üksikud juhtumid, kus prokseemika tavadid rikuti. Peamiselt asuti mõneti ebamugavale suhtluskaugusele seetõttu, et sündmus toimus näiteks kitsaste oludega elamus, kus kaugemal ning mugavamal distantsil suhtlemine oli võimatu. Töö tulemused kinnitavad prokseemika looja antropoloog Edward T. Hall öeldut (vt. käesoleva töö lk 17-18) selle kohta, et isiku intiimsesse või personaalsesse tsooni tungimine võib temas tekitada ebamugavust või ohutunnet.

Taktilised suhtlused ehk füüsilist kontakti kasutati lähisuhtevägivalla ohvritega suhtlemisel harva. Enamasti piirdus nendel puhkudel suhtlus kas isiku rahustamiseks talle käe andmisega või isiku õlale käe toetamisega, mille puhul oli tegemist rahustavate žestidega, millele ohver ise hästi reageeris. Valdaval enamustel analüüsitud juhtumitest puudus taktiline suhtlus täielikult ning ainult ühe juhtumi korral võis taktiline suhtlus viia ohvris taasohvrustumise tunde tekkeni. Patrullpolitseinike käitumine vastas Hargie poolt märgitule (vt. käesoleva töö lk 19), kes ütles, et kehalise kontakti loomise puhul peab arvestama toimuva kontekstiga.

Enamuste vaadeldud juhtumite puhul oli patrullpolitseinike suhtlus professionaalne, enda kehakeelt osati kontrollida ning edastati sõnumid selgelt, suudeti ohvriga luua kontakt. Ohver tundis end hoitu ning kaitstuna. Sellised juhtumid moodustasid 86% kõigist analüüsitud juhtumitest. Ülejäänud 14% juhtumite puhul oli lähisuhtevägivalla ohvri taasohvrustamine patrullpolitseiniku poolt mitte ainult võimalik vaid tõenäoline. Läbivaks trendiks oli puudulik suhtlemisoskus, ehk siis ei valinud ametnikud enda sõnu, olid hoolimatud ning ettevaatamatud oma parakeele ning metasõnumite kasutamisel.

Kõige enam kasutasid patrullpolitseinikud lähisuhtevägivalla ohvritega suheldes kehtestavat suhtlemisstiili. Kehtestavat suhtlemisstiili kasutas 68% kõigist patrullpolitseinikutest. Kehtestava suhtlemisstiili kasutajad olid lähisuhtevägivalla ohvritega suheldes julged, suutsid ennast adekvaatselt väljendada ning olukorra lahendada selliselt, et ohver tundis, et teda kuulatakse ning temast hoolitakse. Analüüsi käigus ei esinenud ühtegi juhtumit, kus kehtestavat suhtlemisstiili kasutav patrullpolitseinik soodustaks lähisuhtevägivalla ohvris taasohvrustumise tunde tekkimist. Nurmoja (vt. käesoleva töö lk 21) on kehtestava suhtlemisstiili kohta öelnud, et selle kasutaja arvestab teistega loobumata enda eesmärkide saavutamisest, mida kinnitavad samuti käesoleva töö tulemused.

Esinemissageduselt teine suhtlemisstiil oli alistuv suhtlemisstiil. Vaadeldud videosalvestiste hulgas esines alistuvat suhtlemisstiili 24%. Alistuva suhtlemisstiili kasutajad oli ohvritega suheldes ning olukorda lahendades tagasihoidlikud, osati passiivsed ning ebakindlad. Alistuva suhtlemisstiili kasutajad tundusid arglikud nii kõnes kui oma tegevuses. Selle stiili kasutajad jätsid ohvritele mulje, et nende mured ei ole olulised, et ametnik ei ole päriselt huvitatud toimuvast. Kokku kasutati alistuvat suhtlemisstiili üheksa korda ning kahel nendest kordadest oli taasohvrustumise tunde tekkimine tõenäoline. Alistuva suhtlemisstiili kasutamine soodustas

taasohvristamise tunde tekkimist 22% kordadest, kui sellisel stiilil suheldi. Saadud tulemus kinnitab Kripsi ja Nurmoja märkuseid (vt. käesoleva töö lk 20) sellest, et alistuva või passiivse suhtlemisstiili kasutajad jäävad olukordades tahaplaanile ning lubavad teistel olukorda juhtida, ehk siis lasti olukorral omasoodu kulgeda ning ei kaitstud ohvrit.

Kõige harvemini esinev kuid kõige tihedamini taasohvristumiseni viiv suhtlemisstiil oli agressiivne suhtlemisstiil. Agressiivset suhtlemisstiili esines 8% analüüsitud juhtumitest. Agressiivse suhtlemisstiili kasutajad olid pealetükkivad, segasid ohvri jutule vahele ning tõstsid tihti häält, mitmel korral ootamatult. Agressiivse suhtlemisstiili kasutajad tundusid närvilised, ettearvamatud ning osati isegi ohtlikud. Selliselt tekitati lähisuhtevägivalla ohvrites tunne, et nad on ise midagi valesti teinud või ei oleks pidanud endale abi kutsuma. Patrullpolitseinikud olid ärritunud kogu sündmuse vältel. Kokku kasutati agressiivset suhtlemisstiili kolmel korral ning kõigil kolmel korral oli taasohvristamise tunde tekkimine tõenäoline. Agressiivne suhtlemisstiil soodustas lähisuhtevägivalla ohvris taasohvristamise tunde tekkimist 100% kordadest, kui sellist suhtlemisstiili kasutati. Ei olnud ühtegi juhtumit, kus agressiivne suhtlemisstiil töö autori hinnangul ei võiks tekitada taasohvristamise tunnet. Saadud tulemused kinnitavad Kripsi hinnangut (vt. käesoleva töö lk 20-21), et agressiivse suhtlemisstiiliga kaasneb tihti edasiste suhete rikkumine. Veelgi kinnitavad tulemused Nurmoja poolt märgitud (vt. käesoleva töö lk 20-21), et agressiivse suhtlemisstiiliga kaasneb olukorra üle kontrolli saavutamine teiste arvelt ning teises pooles alanduse või solvumise esile kutsumine.

Seeläbi saab töö autor analüüsile tuginedes öelda, et kõige enam lähisuhtevägivalla ohvrites taasohvristamise tunde tekkimist soodustavad suhtlemisstiilid on alistuv ning agressiivne suhtlemisstiil. Kehtestava suhtlemisstiili kasutajad ei soodustanud lähisuhtevägivalla ohvrites taasohvristamise tunde tekkimist ühelgi korral. Alistuva suhtlemisstiili puhul oli juhtumeid, kus selle stiili kasutamine ei soodustanud taasohvristamise tunde tekkimist, kuid agressiivse suhtlemisstiili kasutajad soodustasid taasohvristamise tunde tekkimist kõigil juhtudel, kus seda suhtlemisstiili esines.

Vormikaamerate tõenduslike salvestiste vaatluse analüüsile tuginedes teeb töö koostaja Politsei- ja Piirivalveametile järgmised soovitusel ning ettepanekud, mille abil võiks olla võimalik ära hoida olukordade teket, kus patrullpolitseinike suhtlus lähisuhtevägivalla ohvriga tekitab ohvris taasohvristamise tunde:

1. Määrata kindel ajaperiood, mille tagant vaadeldakse vormikaamerate salvestisi ning luua vormikaamerate salvestamiste vaatlemiseks parem süsteem. Hetkel puuduvad keskkonnas DEMS360 salvestistel kindlad kirjeldused ning alaliigid. Salvestised saaks jagada näiteks väljekutse sisu järgi. Vormikaamerate salvestiste liigitamine aitaks vähendada isikuandmete töötlemisel tekkivat riivet ning võimaldaks salvestisi kergemini vaadelda. Seeläbi saaks parendada olemasolevat süsteemi ning tuua välja näpunäiteid ja kitsaskohti.
2. Korraldada reageerivatele üksustele rohkem lähisuhtevägivalla ja taasohvristamise temaatikat käsitlevaid koolitusi. Lähisuhtevägivalla ohvritega toimuvate protsesside ning traumale reageerimisest parem arusaam aitaks reageerivate patrullpolitseinikutel toimuvat paremini mõtestada ning seeläbi ohvriga suheldes sellega arvestada. Ühtlasi saaks koolitusel üle käia taasohvristamise ning ohvrisüüdistamise temaatikad, sest nagu käesolevas töös välja toodi, siis mõned patrullpolitseinikud võivad pidada ohvrit ennast ohvriks langemises süüdi (vt. käesoleva töö lk 14-16). Vaatepunktide muutmine aitaks lähisuhtevägivalla ohvritega suhtlemisele kaasa.
3. Suhtlemiskoolituste ning suhtlemispsühholoogia koolituste hulga suurendamine. Suure osa patrullpolitseiniku tööst moodustabki isikutega suhtlemine. Selliste koolituste abil saab õppida uusi viise, kuidas eesmärke läbi suhtluse saavutada ning end arendada. Suhtlemispsühholoogia aitaks mõista, kuidas toimib isikutevaheline suhtlus ning millised on teatud käitumiste tagamaad ning tagajärjed, kuidas isikuid mõjutada ning adekvaatselt reageerida. Ühtlasi saab isikutes juurutada kehtestava suhtlemisstiili põhitõdesid ning seeläbi muuta nende suhtlemine efektiivsemaks. Enesekindlam, soravam suhtlus vähendaks kindlasti taasohvristamise võimalikkust.

KOKKUVÕTE

Lõputöö „Patrullpolitseinike poolt lähisuhtevägivalla ohvrite taasohvrastamise võimalikkus Põhja prefektuuri vormikaamerate salvestiste“ uurimisprobleemina püstitati küsimus: kuidas võib patrullpolitseinike käitumine tekitada taasohvrastumist? Probleemile vastuse leidmiseks pidas töö autor vajalikuks välja selgitada millisel viisil ja kuidas suhtlevad patrullpolitseinikud lähisuhtevägivalla ohvritega. Eesmärgi saavutamiseks ning uurimisprobleemi lahendamiseks püstitati kolm uurimisküsimust.

Esimesele uurimisküsimusele saadi vastuseks, et ohvri taasohvrastamist iseloomustab negatiivne kohtlemine, mis tekitab ohvris tunde, et temast ei hoolita, ta on ise juhtunud süüdi või temaga juhtunu ei ole oluline. Spetsiifiliselt patrullpolitseinikute tegevusest rääkides tähendab see seda, et kannatanu ei ole langenud mitte ainult lähisuhtevägivalla ohvriks, vaid on seejärel langenud negatiivse kohtlemise ohvriks õiguskaitseorganite poolt.

Teisele uurimisküsimusele saadi videovaatluse ning analüüsi tulemusel vastuseks, et lähisuhtevägivalla ohvritega suheldes kasutas 68% patrullpolitseinikutest kehtestavat suhtlemisstiili, 24% alistuvat suhtlemisstiili ning 8% agressiivset suhtlemisstiili.

Kolmandale uurimisküsimusele saadi vastuseks, et lähisuhtevägivalla ohvrites taasohvrastamise tunde tekkimist soodustavad suhtlemisstiilid on alistuv suhtlemisstiil ning agressiivne suhtlemisstiil. Alistavat suhtlemisstiili kasutajad tekitasid lähisuhtevägivalla ohvrites taasohvrastamise tunde 33% kordadest. Agressiivse suhtlemisstiili kasutajad tekitasid lähisuhtevägivalla ohvrites taasohvrastamise tunde 100% kordadest. Kehtestava suhtlemisstiili kasutajad ei tekitanud lähisuhtevägivalla ohvrites mitte ühegi analüüsitud juhtumi korral taasohvrastamise tunnet.

Kokkuvõtteks võib öelda, et uurimistöö **eesmärk** saavutati. **Uurimisprobleem** ning **uurimisküsimused** said vastatud. Töö koostaja poolt läbiviidud videovaatluse ning analüüsi tulemusel selgub, et patrullpolitseinikute poolt lähisuhtevägivalla ohvrite taasohvrastamine oli võimalik 14% kordadest. Peamiselt seisnes probleem agressiivses või liiga arglikus suhtlemises lähisuhtevägivalla ohvritega. 86% juhtumitest töö autor probleemi ei näinud, mis on kõrge tulemus, millega võib rahul olla. Küll aga teeb töö autor siiski mõned ettepanekud.

Töö autor tegi kolm ettepanekut Politsei- ja Piirivalveametile:

1. Määrata ning teostada perioodiline vormikaamerate salvestiste vaatlus ning luua süsteem vormikaamerate salvestiste liigitamiseks näiteks väljakutse sisu järgi.
2. Korraldada reageerivatele üksustele ning ka politseikadettidele rohkem lähisuhtevägivalla ja taasohvristamise temaatikat tutvustavaid koolitusi.
3. Suhtlemiskoolituste ning suhtlemispsühholoogia koolituste hulga suurendamine.

Töö autor peab vajalikuks välja tuua, et edaspidised uurimised võiksid objektiivsemate tulemuste saamiseks kaasata mitu vaatlejat. Ühtlasi võimaldaks lähisuhtevägivalla ning taasohvristumise kutsetel patrullpolitseinikute tegevust põhjalikumalt uurida valimi suurendamine.

SUMMARY

The thesis „Possibility of revictimization of domestic violence victims by patrol officers based on body worn camera recordings from the Northern police prefecture “was put together to answer the following problem statement: how can the behavior of patrol officers cause revictimization? To answer the statement, the author thought it necessary to find out how patrol officers communicate with the victims of domestic violence. To achieve this goal, three research questions were put forward.

The **first research question** led to the author finding out that the revictimization of domestic violence victims can be characterized through being treated negatively in a way that makes the victim feel that nobody cares about them, what happened to them is unimportant or that the victims themselves could be to blame for what happened. In the case of patrol officers, this might mean that the victim not only suffered under domestic violence but also fell prey to negative treatment from law enforcement agencies.

The **second research question** was answered through observation of body worn camera recordings. The analysis concludes that when talking to victims of domestic violence 68% of patrol officers used the assertive communication style, 24% of patrol officers used the passive communication style and 8% of them used the aggressive communication style.

The **third research question** brought out that the most likely communication styles that might lead to revictimization of domestic violence victims are the aggressive and the passive communication styles. Users of the passive communication style led to revictimization 33% of the time while users of the aggressive communication style led to revictimization 100% of the time. Users of the assertive communication style did not create a feeling of revictimization in the victim in any of the analyzed recordings.

All in all, the **goal** of the thesis was achieved. The **problem statement** and the **research questions** were answered. The video analysis carried out by the author concluded that revictimization of domestic violence victims by patrol officers was possible 14% of the time. The main problems were either overly aggressive or overly passive communication techniques. In 86% of all cases the author saw no problems. Despite this overwhelmingly positive result, the author still made a few suggestions.

Three suggestions in total were made to the Police and Border Guard Board:

1. Organize a periodic review of body worn camera recordings and create a system for easier categorization of body worn camera recordings.
2. Organize more training sessions to allow patrol officers to brush up on their knowledge about domestic violence and revictimization.
3. Increase the amount of training regarding communication psychology.

The author also saw fit to mention that further research could increase the objectivity of results by involving several observers into the process of video analysis. Further possibilities could be opened by increasing the number of videos analyzed.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Best, N.A., Jun, A., 2017. „Jagged Edges“: Victim Blaming, Student Care, and Legally Defensible Sexual Assault Investigations. *Christian Higher Education*, 16(3), pp. 126-141.
- Buzawa, E.S., Buzawa C.G., Stark, E., 2012. *Responding to Domestic Violence: The Integration of Criminal Justice and Human Services*. 4. trükk. London: SAGE.
- Cohen, S. J. & Raghavan, C., 2013. *Domestic Violence: Methodologies in Dialogue*. Boston: Northeastern University Press
- Creswell, J.W. & Plano Clark, V.L., 2011. *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. 2. trükk. London: SAGE
- Davis, R.C., Herman, S., Lurigio, A.J., 2013. *Victims of Crime*. 4. trükk. Los Angeles: SAGE
- De la Garza, A., 2020. The Revictimization of Domestic Violence Victims. *BYU Journal of Public Law*, 35(1), pp. 34-80.
- Espenberg, K., Kiisel, M., Lukk, M., Soo, A., Themas, A., Themas, E. ja Villenthal, A., 2017. *Kuriteoohvrite kaitse ja kohtlemise uuring*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuriteoohvrite_kaitse_ja_kohtlemine_ptk2ja3_teoreetilised_lalhtekohad.pdf [Kasutatud 29.12.2021]
- Hargie, O., 2019. *The Handbook of Communication Skills*. 4. trükk. New York: Routledge
- Hearn, J., 1998. *The Violences of Men: How Men Talk About and How Agencies Respond to Men's Violence to Women*. London: SAGE
- Justiitsministeerium, 2021. *Kuritegevus Eestis 2021*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevus2020/> [Kasutatud 26.12.2021]
- Justiitsministeerium, 2021. *Vägivallaennetuse kokkulepe 2021-2025*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.just.ee/media/1234/download> [Kasutatud 29.11.2021]
- Järvet, S., Saar, I., Valk, A., Kratovitš, M., Tamm, L., Loik, R., Karu, T., Toom, K., Kroonberg, R., Mäe, V., Lees, M., Elling, T., Silberg, U., 2020. *Üliõpilastööde koostamise ja*

vormistamise juhend. [Võrgumaterjal] Leitav:

<https://digiriul.sisekaitse.ee/handle/123456789/181> [Kasutatud 29.10.2021]

Krips, H., 2011. *Konfliktidest ja Suhtlemisostkustest Õpetamisel ning Juhtimisel*. 2. trükk.

Tartu: AS Atlex

Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R., 2002. *World report on violence and health*. [Võrgumaterjal] Leitav:

https://web.archive.org/web/20150822172354/http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/ [Kasutatud 06.04.2022].

Kuijpers, K.F., van der Knaap, L.M. & Winkel, F.W., 2012. Risk of Revictimization of Intimate Partner Violence: The Role of Attachment, Anger and Violent Behavior of the Victim. *Journal of Family Violence*, 27(1), pp. 33–44.

Laherand, M.-L., 2008. Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: OÜ Infotrükk.

Linno, M., Soo, K., Strömpl, J., 2011. *Juhend perevägivalda vähendamiseks ja ennetamiseks*.

[Võrgumaterjal] Leitav:

https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumentid/perevagivalda_juhis_kovidele_veebi.pdf [Kasutatud 07.04.2022]

McKay, M., Davis, M., Fanning, P., 1998. *Suhtlemisostkused*. Tallinn: Väike Vanker

Meadows, R.J., 2010. *Understanding Violence and Victimization*. 5. trükk. New Jersey: Pearson Education.

Naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsioon (2011) RT II, 26.09.2017, 2

Nurmoja, M., 2002. *Suhtlemispsühholoogia*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia

Padgett, K.D., 2008. *Qualitative Methods in Social Work Research*. 2. trükk. Los Angeles: SAGE

Paluch, A., 2012. The experience of secondary victimisation resulting from participation in criminal proceedings and the self-esteem of crime victims, *Problems of Forensic Sciences*, 92, pp. 283-299.

- Pettai, I. ja Proos, I., 2015. *Lähisuhtevägivald Eestis Politsei Pilgu Läbi*. [Võrgumaterjal]
Leitav: https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Norra_toetused/Koduse_ja_soopohise_vagivalla_vahendamise_programm/aruanne_politseitootajate_kusitus.pdf [Kasutatud 06.01.2022]
- Roberson, C. & Wallace, H., 2011. *Victimology: Legal, Psychological and Social Perspectives*. 3. trükk. New Jersey: Pearson Education.
- Rosljakova, L., 2021. *Eesti patrullpolitseinike enesekehtestamine vormikaamera salvestiste alusel. Bakalaureusetöö*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia
- Sepper, M.-L. ja Kadarik, I. 2020. *Ohvrikeskne lähenemine lähisuhtevägivalla juhtumites nelja Euroopa riigi näitel*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2020/12/Ohvrikeskne.lahenemine.pdf> [Kasutatud 30.12.2021]
- Siseministerium, 2019. *Memorandum valitsuskabineti nõupidamisele*. [Võrgumaterjal]
Leitav: https://www.siseministerium.ee/sites/default/files/lahisuhtevagivalla_ennetamise_tegevuskava_2019-2023_memorandum_1.pdf [Kasutatud 05.10.2021].
- Sotsiaalkindlustusamet, 2021. *MARAC juhtumikorralduse mudel*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://sotsiaalkindlustusamet.ee/et/ohvriabi-huvitis/marac-juhtumikorralduse-mudel> [Kasutatud 26.12.2021]
- Sotsiaalministerium, 2002. *Ohvriabi käsiraamat*. Tallinn: Sotsiaalministerium
- TNS Emor, 2016. *Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalla ja inimkaubanduse valdkonnas 2016*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/eesti_elanikkonna_teadlikkuse_uuring_soopohise_vagivalla_ja_inimkaubanduse_valdkonnas_2016.pdf [Kasutatud 29.12.2021]
- Vadi, M., 2001. *Organisatsioonikäitumine*. 5. trükk. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
- Õunapuu, L., 2014. *Kvalitatiivne ja Kvantitatiivne Uurimisviis Sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool

Yin, R.K., 2009. *Case Study Research: Design and Methods*. 4. trükk. London: SAGE

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Töö koostamise etapid (Autori koostatud)	lk 22
Joonis 2. Analüüsi raames vaadeldud videosalvestiste jaotus (autori koostatud)	lk 24
Joonis 3. Taasohvristumise tõenäosusega juhtumite jaotus (autori koostatud)	lk 26
Joonis 3. Suhtlemisstiilid suheldes lähisuhtevägivalla ohvriga (Autori koostatud)	lk 30
Joonis 4. Suhtlemisstiilide jaotus taasohvristumise tõenäosuse järgi (Autori koostatud)	lk 31